

**Pärnu maakonna planeeringute ülevaatamine
ja planeerimisalase olukorra hinnang
seisuga 6.03.2011**

**Pärnu Maavalitsus
20.06.2011**

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Maakonnaplaneeringute ülevaatamine	3
2.1. Maakonnaplaneeringute ülevaatamise kokkuvõte	3
2.1.1 Olulisemad ettepanekud kehtestatud maakonnaplaneeringute elluviimiseks, mille realiseerimiseks on vajalik ministeeriumide tugi ning koostöö	5
2.2. Pärnu maakonna planeering	6
2.2.1. Pärnu maakonna planeeringus seatud strateegiliste põhieesmärkide täitmine	7
2.2.2. Hinnang planeeringus seatud eesmärkide ja tegevuskava täitmise kohta teemavaldkondade kaupa	8
2.2.3. Vajadus uute teemaplaneeringute koostamiseks	15
2.3. Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“	16
2.4. Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015“	20
3. Ülevaade planeerimisalasest olukorrast Pärnu maakonnas	23
3.1. Ülevaade kehtivatest üldplaneeringutest	23
3.2. Kohalike omavalitsuste planeerimisalane tegevus	24
3.3. Maavanema järelevalve planeeringute koostamise üle	26
3.4. Planeeringutega seotud kohtuvaidlused	27
3.5. Ettepanekud maavalitsuse ja kohalike omavalitsuste planeerimisalase võimekuse hoidmiseks ja parandamiseks ning maakonna ruumilise arengu edendamiseks	32
3.5.1 Ettepanekud planeerimisalase võimekuse parandamiseks	32
3.5.2 Ettepanekud maakonna ruumilise arengu edendamiseks	33

Lisa 1 Kantide koondtabel rahvaarvu muutuste kohta aastate 2006. ja 2011. võrdluses

1. Sissejuhatus

Käesolev aruanne koosneb kahest osast: kehtestatud maakonnaplaneeringute ülevaatamise analüüsist ja planeerimisalase olukorra ülevaatest Pärnumaal seisuga 6.03.2011. Esimene osa sisaldab kehtestatud maakonnaplaneeringute ülevaatamise kokkuvõtet, kõikide planeeringute ülevaatamise tulemusi ning selliseid ettepanekud planeeringute elluviimiseks, mille realiseerimiseks on vajalik ministeeriumide tugi. Teises osas on esitatud ülevaade planeerimisalasest olukorrast Pärnumaal ning tehtud ettepanekud maavalitsuse ja kohalike omavalitsuste planeerimisalase võimekuse hoidmiseks ja parandamiseks ning maakonna ruumilise arengu edendamiseks uute teemaplaneeringute koostamiseks. Töö on koostatud vastavalt planeeringute ülevaatamise juhendile „Nõuanded maakonnaplaneeringute ülevaatamiseks ja maakonna planeerimisalase olukorra hindamiseks“.

Maakonnaplaneeringute ülevaatamine toimus koostöös Pärnu Maavalitsuse vastavate valdkondade spetsialistidega, kes on osalenud erinevate maakonnaplaneeringute koostamisel ja maakonna kohalike omavalitsuste planeerimisvaldkonna asjatundjatega. Looduskeskkonna osade kohta on andnud oma hinnangud Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni spetsialistid. Maakonnaplaneeringu teemajuhtidega viidi maavalitsuses läbi kolm nõupidamist, mille tulemusena esitasid teemajuhid oma valdkonna analüüsid, hinnangud ja ettepanekud. 30.03.2011.a toimus seminar koos Pärnumaa kohalike omavalitsuste planeerimisspetsialistidega. Tagasisidena sai maavalitsus kohalike omavalitsusi puudutavad vajalikud andmed, ettepanekud ja seisukohad.

2. Maakonnaplaneeringute ülevaatamine

2.1. Maakonnaplaneeringute ülevaatamise kokkuvõte

Pärnu maakonnas on kehtestatud või koostamisel järgmised maakonnaplaneeringud:

- 1) Pärnu maakonna planeering, algatatud Vabariigi Valitsuse korraldusega ja kehtestatud Pärnu maavanema 21.12.1998 korraldusega nr 164.
- 2) Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“, algatatud Vabariigi Valitsuse 08.07.1999 korraldusega nr 763-k ja kehtestatud Pärnu maavanema 20.05.2003 korraldusega nr 80.
- 3) Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015“, algatatud Vabariigi Valitsuse 31.01.2005 korraldusega nr 48 ja kehtestatud Pärnu maavanema 9.10.2008 korraldusega nr 112.
- 4) Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering "Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) trassi koridori täpsustamine km 92,0-170,0", algatatud Pärnu maavanema 27.02.2009 korraldusega nr 32. Hetkeseis: 24.05.2011 esitati järelevalveks Siseministeeriumile.
- 5) Pärnu maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneering, algatatud Pärnu maavanema 18.09.2009 korraldusega nr 109. Hetkeseis: kooskõlastamine KOV-ide ja ametkondadega.

Andmed kehtestatud maakonnaplaneeringute kohta on toodud tabelis 1.

Kehtestatud maakonnaplaneeringud

Tabel 1

Jrk. nr	Planeering	Kehtestati	Muudatuste arv	Hinnang tegevuskava elluviimisele
1.	Pärnu maakonna planeering	21.12.1998	2	Tegevuskava täidetud 80 % ulatuses ¹
2.	Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused	20.05.2003	0	Tegevuskava ei koostatud
3.	Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015	09.10.2008	0	Tegevuskava ei koostatud

¹ Täpsem ülevaade teemavaldkondade tegevuskavade täitmise kohta on toodud aruande punktis 2.2.

Pärnu maakonna planeeringu põhilahendust on muudetud kahel korral:

- 1) Surju valla üldplaneeringuga tehti ettepanek muuta hajaasustusega aladeks Surju küla ja Jaamaküla, mis maakonnaplaneeringus olid määratud tiheasustusaladeks. Pärnu maavanema korraldusega viidi vastavad muudatused Pärnu maakonna planeeringusse.
- 2) Sindi linna üldplaneeringuga tehti ettepanek muuta maakonnaplaneeringut. Pärnu maavanema 28.11.2005.a korralduse nr 122 alusel lisati kaardile "Tehniline infrastruktuur" Sindi linna läbiv maagaasitrassi lõik.

Ettepanekud maakonnaplaneeringu põhilahenduse muutmiseks on toodud tabelis 7.

Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringut „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ muudetud ei ole. Üldplaneeringutega on täpsustatud teemaplaneeringut roheline võrgustiku tuumala ja koridoride ning väärtuslike maastike piiride osas. Palju on muudetud planeeritud kaitsealade paiknemist ja soovitakse aina uusi alasid kaitse alla võtta. Kuna kaitsealade kaitse-eeskirjade muutmist ja uute kaitsealade moodustamist pärast teemaplaneeringu kehtestamist ei saa käsitleda maakonnaplaneeringu muudatusena PlanS § 8 lg 4 mõistes, siis kaitse-eeskirjade muutmise või uue kaitseala moodustamisega kaasnenud maakasutuse muudatusi ei kanta ka maakonnaplaneeringusse.

Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringut „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015“ muudetud ei ole.

Pärnu maakonna planeeringu muudatused

Tabel 7

Jrk	Muudatuse esitaja	Kuupäev	Muudatuse sisu lühidalt
1	Surju Vallavalitsus	30.01.2003	Muuta hajaasustusega aladeks Surju küla ja Jaamaküla, mis MP-s olid määratud tiheasustusaladeks.
2	Sindi Linnavalitsus	28.11.2005	Muuta maakonnaplaneeringut ja lisada kaardile "Tehniline infrastruktuur" Sindi linna läbiv maagaasitrassi lõik.

Niivõrd väikese maakonnaplaneeringu muudatuste arvu peapõhjuseks on:

- a) maakonnaplaneeringu baasetapp on koostatud laiapõhjalises koostöös omavalitsuste ja ametkondadega ning kõik teemad on väga põhjalikult läbi kaalutud. Planeeringu kooskõlastasid enne selle kehtestamist kõikide omavalitsuste volikogud;

b) maakonnaplaneeringu täpsustamiseks on koostatud kõige olulisemate valdkondade - looduskeskkonna ja sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringud.

Kehtestatud maakonnaplaneeringu ja teemaplaneeringute ülevaatamise tulemused ja olulisemad ettepanekud kehtestatud maakonnaplaneeringute elluviimiseks on fikseeritud käesoleva aruande punktides 2.2 - 2.4.

2.1.1 Olulisemad ettepanekud kehtestatud maakonnaplaneeringute elluviimiseks, mille realiseerimiseks on vajalik ministeeriumide tugi ning koostöö

Siin osas on kokkuvõtlikult välja toodud üksnes need teemaplaneeringutes „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ ja „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015“ ettepanekud, mille täitmiseks on vajalik ministeeriumide või ametkondade kaasabi ja toetus.

Teemaplaneeringust „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ tulenevad ettepanekud on:

- üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ koostamisel arvestada teemaplaneeringus määratud rohelist võrgustikku ja väärtuslikke maastikke ;
- toetada maastikuhoolduskavade koostamist. Alustada eriti väärtuslikest maastikest, so riikliku taseme maastikest (Pärnumaal kokku 7);
- kõik vallad peavad jõudma üldplaneeringute kehtestamiseni. Riik peaks toetama üksnes neid arendusi, mis toimuvad üldplaneeringute kohaselt, vastasel juhul ei pruugi riigiressursi kasutamine olla otstarbekas;
- koostöö tugevdamine erinevate ametkondade vahel. Nt kui hakatakse raudteeliiklust kaasajastama, siis on vajalik kavandada kaitsemeetmed roheliste koridoride toimimiseks;
- kõikide rakendusvahendite realiseerimisel ei arvestata maakonnaplaneeringut, eelkõige looduskaitsealade moodustamisel, samuti metsamajanduskavade, maakorralduskavade, valgala majanduskavade koostamisel . Vajalik on luua süsteem, mis tagaks ka kaitsealade tegemise vastavuses maakonnaplaneeringuga (või pärast maakonnaplaneeringu kehtestamist koostatud üldplaneeringuga), milles on terviklikult kaalutud maakonna tasakaalustatud arengu vajadusi ja võimalusi;
- ühtse kaardindmete rakenduse loomine (nt maa-ameti kaardirakenduses);
- kuna looduskaitsealade ja hoiualade kaitsereežiime ei kehtestata kooskõlas maakonnaplaneeringus määratud maakasutustingimustega, tuleks regionaalministri poolt valitsusele esitatavas aruandes sellele tähelepanu osutada.

Teemaplaneeringust „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015“ tulenevad ettepanekud on:

Sotsiaalobjektide rahastamiseks. Sotsiaalobjektide projektipõhine rahastamine ei taga planeeringutes määratud prioriteetide eesmärgipärast arendamist. Riigi tasemel rahastamisprogrammide väljatöötamisel on vajalik arvestada maakonnaplaneeringus tehtud ettepanekuid, sh taastada investeringute riiklik programm, mis aitab ressursse maakonnas otstarbekalt planeerida ja kasutada.

Suurendada maavanemate otsustusõigust koolide regionaalse rahastamise üle, rahaliste vahendite jaotamine peab toimuma vastavalt maakonna hariduse arengukavas kinnitatud pingereale.

Kvaliteetse haridusteenuse kättesaamiseks on vajalik maakondlik otsustus- ja juhtimistasand. Kutse- ja üldkeskharidus peaksid olema juhitud ühelt tasandilt, see välistaks mõttetut konkurentsi ning tagaks ressursi eesmärgipärase ja efektiivse kasutamise.

Ettepanekud uute regionaalprogrammide algatamiseks. Teemaplaneeringu ühe tulemina – elu säilitamiseks maapiirkondadeks – teeme jätkuvalt ettepanekud uute regionaalprogrammide algatamiseks:

- maismaasaarte programm – suunatud suure turutõrkega isoleeritud asukohaga ja raskes sotsiaalmajanduslikus olukorras olevate piirkondadele maakaupluste, teedevõrgu, ühistranspordi ja interneti parema kättesaadavuse tagamiseks;
- hõreasustusega piirkondade programm – suunatud piirkondadele asustustihedusega alla 8 elanikku/km² sotsiaalse infrastruktuuri optimeerimiseks (Põhjamaade analoogsete kogemuste näitel);
- tühjaksjäävate koolihoonete ümberprofileerimise programm – tühjaksjäävatele koolihoonetele hävingust päästmiseks uute funktsioonide leidmine sh seltsimajade (kogukonnakeskuste) rajamise teel;
- initsieerida koos Sotsiaalministeeriumiga perearstide lähetustoetuse programm (analoogselt käivituva noore õpetaja programmile) - esmatasandi üldarstiabi kättesaadavuse tagamiseks maapiirkondades, mis sisaldaks nii spetsialistide motivatsioonipaketti kui ka noorte spetsialistide kohustust õpitud erialal kindlaks määratud aja jooksul oma riigis töötada;
- initsieerida koostöös MKM-iga ning Sotsiaalministeeriumiga polüfunktsionaalse teenindusbussi programm – esmatarbekaupade, pangateenuse, postiteenuse, ravimi-müügi teenuse jt analoogsete avalike teenuste kättesaadavuse tagamiseks avaliku sektori ja erasektori omavahelises koostöös.

Üldiseks probleemiks on, et riiklike otsuste tegemisel ei arvestata maakonnaplaneeringuga. Ere negatiivne näide on postkontorite sulgemine maapiirkondades, mis viidi läbi kohe pärast seda kui postkontorite vajadus oli kehtestatud maakonnaplaneeringuga. Energiatõhususe programmist rahastatavate objektide valikul on jäetud arvestamata maakonnaplaneeringus sätestatud prioriteedid. Samuti ei arutanud riikliku jalg- ja jalgrattateede programmi ettevalmistajad seda läbi maakondadega, mistõttu selle programmi rahastusotsuste tegemisel ei ole otsustuskriteeriumiks avaliku planeerimisprotsessi läbinud planeeringud.

2.2. Pärnu maakonna planeering

Maakonnaplaneeringu koostamisega alustati 1994 ja kehtestati 1998.a. See on nn baasetapp, mille edasiarendamine toimub läbi teemaplaneeringute. Planeeringu saab jaotada nelja suuremasse blokki: hetkeseisundi analüüs, maakonna arengustrateegia, territoriaalplaneering ja tegevuskava lähemate eesmärkide elluviimiseks. Peamiste temavaldkondadena käsitleti selles asustust ja rahvastikku, loodusressursse ja keskkonnaseisundit, sotsiaalset infrastruktuuri, majandust ja tehnilist infrastruktuuri.

Nimetatud valdkondade (ja nende alavaldkondade) kohta koostatud analüüsi alusel töötati välja visioon ja arengusuunad, kaugemad ja lähemad eesmärgid. Neist viimased konkretiseeriti juba tegevuskavas. Planeeringu kaarte (mõõtkava 1:100 000) on viis: asustusstruktuur, looduskkeskkond, kultuuri ajalugu, tehniline infrastruktuur ja strateegiline koondkaart – tüviplaan.

Esmalt on antud hinnang Pärnu maakonna planeeringus aastani 2010 püstitatud strateegiliste põhieesmärkide täitmise kohta. Eraldi on hinnatud planeeringus käsitletud temavaldkondade

eesmärkide ja tegevuskava täitmist. Välja on toodud olulisemad tegevuskava ülesanded, mis on täidetud ja missugune on olnud läbiviidud tegevuste mõju maakonna arengule.

2.2.1. Pärnu maakonna planeeringus seatud strateegiliste põhieesmärkide täitmine

Jätkuna Pärnu maakonna planeeringu arengustrateegiale on koostatud maakonna „Arengustrategia Pärnumaa 2030+, mis kiideti heaks kokkuleppena Pärnumaa III Maakogul 29.10.2010. Selle koostamise käigus analüüsiti planeeringus aastani 2010 püstitatud strateegiliste põhieesmärkide: kultuuriline mitmekülgsus, kvaliteetne haridus, arenev ettevõtlus, tehnilise infrastruktuuri optimaalsus, sotsiaalne turvalisus, maaasustuse elujõulisus, avatus ja atraktiivsus ning keskkonna ökoloogiline puhtus. Nende täitmisest kokkuvõtlikult:

1) Prognoositi, et aastaks 2010 on Pärnumaal 86 290 elanikku. Pärnumaa elanike arv oli 2010. aasta 1. jaanuaril statistikaameti andmetel 88 428, rahvastikuregistri järgi 90 496 elanikku – vahe prognoositunga kas 2,4% või 4,7%.

2) Nagu strateegias välja pakuti, on Pärnu muutunud Eesti üheks tähtsamaks logistiliseks keskuseks. Pärnu sadam on mõnede kaubagruppide osas Lõuna-Eesti mereväravaks, olles kaubaveo mahult regionaalsadamate klassi kuuluv. Paraku ei peatu sadamas kruisilaevad, toimib reisiparvlaevühendus Kihnu suunal. Väljaehitamisel on väikesadamate kett piki Pärnu lahe rannikut. Püstitatud eesmärkidest on täielikumalt realiseerunud Via Baltica, mis on maakonna piires täies pikkuses renoveeritud, trassi Pärnu uuendatud möödasõit valmib lähiaastatel. Samuti on oluliselt paranenud maanteed sõidetavus Viljandi-Tartu (nn Liivimaa telg) ja Paide suunal. Ka on vallakeskused tänaseks ühendatud tõmbekeskustega mustkattega teedega. Investeeringuid on tehtud Pärnu regionaalsesse lennujaama, mis võimaldab regulaar- ja tšarterreise. Korrapärased lennureisid Pärnus toimuvad saartele ning hooajalised regulaar- ja tšarterlennud Põhjamaade suunal. Renoveeritud on Kihnu lennuväljak. Positiivse tõuke saarte arengule on andnud Kihnu, Manija ja Munalaiu reisiparvlaevasadamate väljaehitamine.

Realiseerunud pole suuremahuline reisijatevedu Pärnu sadamas.

Raudteel toimub regulaarne reisijatevedu ainult Tallinna suunal, kunagi Pärnut ja Riiat ühendanud trassil on raudteerööpad üles võetud. Selles valdkonnas on suured ootused seotud Rail Balticu projektiga. Seega saab öelda, et Pärnumaale toovad või siit viivad maa-, vee- ja õhuteed ei ole veel ootuste tasemel, mis on negatiivselt mõjutanud nii Pärnumaa ettevõtlust kui Pärnumaa kujunemist üheks Läänemere ruumi turismi- ja puhkekeskuseks.

3) Elukeskkonna arendamine. Strateegia prioriteetideks olid uue Pärnu haigla, keskraamatukogu ja muuseumi valmimine; rahvusvahelistele nõuetele vastavad maakonna spordiobjektid, koolivõrgu optimeerimine, olemasoleva kutseharidusvõrgustiku säilitamine, TÜ Pärnu kolledži (TÜPK) arendamine ja ettevõtluse tugistruktuuride loomine.

Heameel on tõdeda, et Pärnu haigla on lõpuni ehitatud, rajatud uus keskraamatukogu ja spordihall, uuendatud on teater Endla, välja ehitatud Pärnumaa kutsehariduskeskus, elujõudu on näidanud TÜ Pärnu kolledž. Positiivse rahastusotsuse on saanud Pärnumaa keskkonnahariduskeskus ja TTÜ Särghaua keskus. Kahjuks pole suudetud korrastada Pärnumaa üldhariduskoolide võrku. Kindlasti on oluline valminud Pärnu kontserdimaja, riigi üks esinduslikemaid kultuuriobjekte. Ajakohastatud on Pärnu rannapromenaad. Maakonna elanike elukvaliteeti on aidanud parendada mitmete vee- ja kanalisatsioonitrasside ning elektrivõrkude rekonstrueerimine, kinnisvaraarendused ja Vändra-Pärnu gaasitrassi ehitamine, samuti maakondliku jäätmekogumis- ja käitlussüsteemi arendamine, sealhulgas uus prügila Paikuse vallas.

Energeetika vallas on läbimurdeks hiljuti valminud Pärnu elektri ja soojuste koostootmisjaam. Ettevõtluse tugistruktuuridest on oma tegevust oluliselt laiendanud Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus, ettevõtlusinkubaatori (loodi 2007) esimene katse ei õnnestunud, samas tuleb selle teenuse osutamisega edasi tegeleda. Jätkunud on tööstusala arendamine (Pärnu, Paikuse, Tahkuranna, Audru, Sauga), kuigi neist suurim, Loode-Pärnu tööstusala on jäänud arengus kavandatule alla. Õpikeskkonna kaasajastamine on toimunud arvestatavas mahus üle maakonna, TÜ Pärnu kolledži juurdeehitusena kavandatakse Pärnu oskusteabe keskust (POK).

4) Maakonna konkurentsivõime tõstmiseks peeti oluliseks ettevõtlikkuse ja teadusmahuka tootmise (nn targad töökohad) osakaalu suurendamist, samuti majandusstruktuuri mitmekesistamist, senisest suuremat kohalike ressursside väärindamist. Samuti tööjõu koolitamist, ettevõtluse tugisüsteemi arendamist ja ettevõtjate koostöö stimuleerimist. Pärnumaa mainet kujundavad turbatööstus (Tootsi Turvas, ASB Greenworld), ehitusmaterjalitööstus, puidusektor (mööblitootja Viisnurk, spoonitootja Valmos, erinevad liimpuidutehased), metallitöötlemine ja masinaehitus (Ruukki Products ja AQ Lasertool), elektroonikatööstus (Efore, Note Pärnu, Scanfil, MS Balti Trafo), tekstiilitööstus (Qualitex, Fein-Elast Estonia, Wendre).

Tänaseks on Pärnumaa majandusstruktuur jäänud siiski suures osas samaks. Vähenenud on tekstiili- ja õmblustööstus, kasvanud on turismi-, kuurordi- ja puhkemajanduse osakaal. Positiivseid nihkeid on elamumajanduses ja kinnisvaraarenduses. 21. sajandi esimesel kümnendil on jõudsalt kasvanud elektroonika- ja metallitööstuse osakaal.

5) Suurendada Pärnu kui sihtkoha populaarsust. Siin saab esile tõsta sanatooriumite renoveerimist ja laienemist ning veekeskusi, samuti maakonna ühisturunduseks loodud sihtasutust Pärnumaa Turism (SAPT). Koostöös saarlaste ja lätlastega on läbi töötatud Liivi lahe äärses euroregioonis Livonia Maritima tulevikukavad.

6) Pärnumaa mäluasutuste areng. Pärnu muuseumi uue hoone ehitus käib ja muuseum valmib 2012.a. Ilmunud on maakondliku entsüklopeedilise koguteose "Pärnumaa" kaks köidet. Renoveeritud on Kihnu muuseum. Olulist edu on saavutatud info- ja kommunikatsioonivahendite kasutamisel Pärnumaa tutvustamisel. Kindlasti väärneb märkimist maakonna kõrge internetiseeritus. Eraldi tasub välja tuua Kihnu kultuuriruumile kui unikaalsele kultuurikooslusele osaks saanud kõrget rahvusvahelist tunnustust UNESCO vaimse pärandi maailmanimekirja kandmise näol.

7) Kehtestatud maakonnaplaneeringu teemaplaneeringud ja üldplaneeringud loovad aluse maakonna süsteemseks arendamiseks. Oluline nihe on toimunud maaelu kavandamises, mida toetavad LEADER programmid.

8) Suurt läbimurret ei ole toimunud haldusreformi valdkonnas. Positiivsete näidetena märgime Saarde (2005.a) ja Vändra (2009.a) piirkondades toimunud kohalike omavalitsuste vabatahtlikku ühinemist ja liitumist. Kohaliku omavalitsuse ühinemisprotsess on käivitunud Vändra laiemal tagamaal.

2.2.2. Hinnang planeeringus seatud eesmärkide ja tegevuskava täitmise kohta teemavaldkondade kaupa.

Loodusressursid ja keskkond

Keskkonnavaldkonna juhtimine maakonna tasandil, võrreldes maakonnaplaneeringu kehtestamise ajaga, on kordades muutunud. Keskkonnavaldkonda on selle aja jooksul kahel korral tõsiselt reformitud. Keskkonnaameti kohustused ja tööülesanded on võrreldes selle ajaga kõvasti teisenenud. Keskkonnaamet ei ole enam arendusprojektide vedaja, nende osaks on jäänud vaid keskkonnahariduslikud nn pehmed projektid. Praeguses situatsioonis on rahataotlejad KOV-d ja muud organisatsioonid ning edaspidiste tegevuse kavandamisel saab toetuda vaid nende initsiatiivile.

Püstitatud eesmärgid olid, arvestades toonast majanduse tõusutrendi, suhteliselt heas mahus ja täidetavad. Tänapäevaks on maakonnas jõuliselt arendatud keskkonnakaitselist infrastruktuuri. Olulisemad objektid: maakonna uus prügila, Pärnu linna puhasti rekonstrueerimine, torustike rekonstrueerimine linnas ja lähiümbruses. Puhta joogivee programm (sh väiksemate asulate joogivee puhastamine) on olnud edukas.

Kaitsealade võrgustikku on optimeeritud ja see protsess jätkub. Märgime, et kaitstava (maismaa) territooriumi pindala suuruse poolest on Pärnumaa Eestis esikohal, suhtarvu (24% pindalast) aga teisel kohal. Kogu Eesti kaitse-eeskirjade kava pannakse kokku Tallinnas ja prioriteedid samuti (küll pakub maakondlik keskkonnaamet ka oma pingerivi, kuid see ei pruugi alati kõik täide minna). Erinevate keskkonnavaldkondade seire toimib, kuid otsustajaks on Keskkonnaamet Tallinnas. Maakonna tasemel viiakse läbi nn kontrollseiret olulisemate ettevõtete osas.

Tegevuskava täitmine:

Puhta kvaliteetse joogivee osas on täidetud eesmärgid 85%. Kvaliteetne joogivesi on tagatud (või väljaehitamisel) tiheasustusaladel.

Puhaste pinnaveekogude tagamise osas on täidetud 85% kavandatust. Linnades ja tiheasustusaladel on Euroopa Liidu rahastamise toel välja ehitatud reoveekanaliseerimine ja renoveeritud puhastid. Probleemiks on reoveekanaliseerimise ehitamine hajaasustuses.

Maakonna jäätmemajanduse korrastamine osas on eesmärgid täidetud 100%.

Kaitsealade võrgustiku osa on täidetud 100%. Seoses Natura 2000 aladega (väärtuste ümberhindamisega) on kaitsealade osakaal Pärnumaal tänapäevaks oluliselt suurem kui maakonnaplaneeringuga kavandati.

Maakonna loodusvarade hinnangutega seotud eesmärgid on täidetud 25%, koostatud on turbavarude kasutamise arengukava. Hindamata on rannikumere kalavarud ja täimata omanikuta karjäärade rekultiveerimine.

Kalanduse osas on täidetud 50%. Hästi toimub veekogude rikastamine asustamismaterjalidega, so kalavarude taastootmine. Avamata on kalade pääsuteed kudealadele Pärnu ja Audru jõel.

Sotsiaalne infrastruktuur

HARIDUS

Maakonnaplaneeringus püstitatud kolmest strateegilistest eesmärgist on täidetud kaks:

1) Pärnumaal on välja arendatud maakonna vajadusi kattev õppe- ja karjäärinõustamise süsteem. Pärnu Õppenõustamiskeskuse tegevus hõlmab õppenõustamis- ja karjäärinõustamist Pärnu linna ja maapiirkonna lastele, noorte teavitamist ning valdkonnaalast arendus- ja võrgustikutööd piirkonnas, kaasates koostööle erinevaid sektoreid ja institutsioone. Keskus on kahe ESF programmi partneriks: „Õppenõustamissüsteemi arendamine” (alates 2008 aastast) ja „Karjäärinõustamise süsteemi arendamine” (alates 2009). Pärnu mudelit kasutatakse näidisena piirkondlike nõustamiskeskuste rajamisel ka mujal Eestis.

2) Kutseharidusvõrgu optimeerimine ja väljaehitamine on maakonnas läbi viidud sünkroonis riigi kutseharidusreformiga. 2003.a loodud Pärnumaa Kutsehariduskeskus on näidanud häid tulemusi kvaliteedijuhtimise alal, lühikese ajaga on kool teinud läbi väga kiire arengu. Nelja õppekorpusse on investeeritud kokku 225 miljonit krooni. Uus õpilaskodu valmib 2012.

Maakonna haridusasutuste võrgu optimeerimisel pole soovitud tulemusteni jõutud. Koolivõrku on küll maavalitsuse ning omavalitsuste liidu tasandil kavandatud, kuid omavalitsuste kokkulepet muutusteks pole saavutatud. Põhjuseks saab tuua asjaolu, et täna puudub selge mehhanism koolivõrgu eesmärgipäraseks üleriigiliseks kavandamiseks. **Siit järeldus: kvaliteetse haridusteenuse kättesaamiseks on vajalik maakondlik otsustus- ja juhtimistasand. Kutse- ja üldkeskharidus peaksid olema juhitud ühelt tasandilt, see välistaks mõttetu konkurentsi ning tagaks ressursi eesmärgipärase ja efektiivse kasutamise.**

Tegevuskava täitmine:

Tegevuskavas planeeritud haridusobjektid on 100 % välja ehitatud või renoveeritud, seda tänu RIP-le või KOIT kava investeeringutele.

KULTUUR

Tänapäevaks on täidetud need eesmärgid, mis puudutavad uute kultuuriobjektide teket: raamatukogu, Pärnu Kontserdimaja, Uue Kunsti muuseumi loomine, hetkel käib Pärnu Muuseumi ehitus. Tänapäevaks on Uue Kunsti Muuseum uuesti jõudnud seisu, kus ta vajab uut hoonet.

Mis puudutab kultuuri sisulist poolt, siis vähe on neid "kultuuripärleid", mis meelitaks siia inimesi mujalt maailmast. Toimub rahvusvahelisi festivale, kuid need on suunatud kõigile väga kitsale sihtrühmale. Kultuuriprojekt "Suvepealinn Pärnu", mis oli vahepeal lakanud toimimast, on saamas jälle uut hingamist.

Kihnu kultuuriruumi kandmine UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitsenimekirja on märk omakultuuri säilitamise tähtsusest. 2007.a loodi riiklik programm "Kihnu kultuuriruum", et toetada Kihnu kultuurikooslust ja aidata kaasa selle omanäolisele arengule.

Maakonna kultuuriasutuste võrk on küll loodud, kuid rekonstrueerimise kava on siiani loomata. KOIT kavast on saanud toetust mitmed objektid – Vändra raamatukogu, Kergu ja Vihtra külakeskused. Maakonnas on palju kultuuriasutusi, mis vajaks rekonstrueerimist.

Tegevuskava täitmine:

Tegevuskava eesmärgid on ca 85% ulatuses täidetud.

Täitmata on kaks väga olulist eesmärki: a) Rahvakultuuriseadus, mis sätestaks rahvakultuuri korralduse riiklikul, maakondlikul ja omavalitsuslikul tasandil, tänapäevaks puudub. Praegu tegutsevad rahvamajad on nõo omavalitsuse südametunnistuse ajal. Kui mingil hetkel otsustab omavalitsus, et see on nende jaoks üle jõu käiv kulu, siis on neil õigus maja ukseid kinni panna. Rahvamajad vajavad ka sellist seadust nagu näiteks raamatukogudel. Selle seaduse sõnastamiseks on moodustatud töögrupe, loodud Rahvamajade Ühing, kuid riiklikul tasandil ei võeta midagi ette. b) Pärnumaal puudub kinokultuur. Praegune kinovõrk on oma aja ära elanud ega osteta sisse kõrgetasemelisi filme, mida inimesed hea meeleaga vaataksid.

SPORT

Maakonnaplaneeringus kavandatud neljast strateegilisest eesmärgist on täidetud kolm:

- 1) Rajatud või rajamisel on seitse piirkondlikku esindusspordikompleksi maakonna erinevatesse tõmbekeskustesse (Audru, Pärnu-Jaagupi, Kilingi-Nõmme, Jõulumäe, Häädemeeste, Vändra, Reiu-Raeküla). Rekonstrueeritud on Tõstamaa võimla ja rajatud noortekeskus.
- 2) Viimasel kümnendil on aktiivselt rajatud kohalikke terviserajatisi, liikumisradu, mänguväljakuid. Märkimist väärib KOV-de ühisprojekt "Pärnumaa omavalitsuste korvpalliväljakud", kus KOIT kava toel rahastati korvpalliväljakute rajamist 7,5 miljoni krooni ulatuses.
- 3) Rajatud või rajamisel on neli nn spetskompleksi (golf, kergejõustik, sõudmine- ja aerutamine, motokompleks).

4) Sobivat renoveerimis- ning finantseerimisskeemi pole leitud Pärnu Kalevi staadion kordategemiseks, seda eelkõige omandivaidluste tõttu.

Tegevuskava täitmine:

Tegevuskavas seatud eesmärgid on 75% osas täidetud. Jõulumäe Tervisespordikeskusest on kujunenud vabariigis ja maakonnas tunnustatud võistlus- ja tervisespordirajatis. Pärnumaa ühtse spordipoliitika väljenduseks on 2008.a kinnitatud maakonna spordi arengukava koos tegevuskavaga aastani 2013. Planeeringu tegevuskavas kavandatud spordiobjektid on valmis ehitatud või renoveeritud 85% ulatuses.

SOTSIAALHOOLEKANNE JA TERVISHOID

Planeeringus sätestatud **tegevuskava eesmärgid** on nii sotsiaalhoolekande kui tervishoiu valdkonnas täidetud hinnanguliselt 75-85% ulatuses saajaprotsendiliselt. 15-25% eesmärkidest on täidetud ca 50% ulatuses, nende lõplik elluviimine sõltub riigi ja omavalitsuste majanduslike võimaluste paranemisest. Nii näiteks on kõrgharitud sotsiaaltöötajaid küll vastavalt planeeringu eesmärkidele koolitatud, kuid nende töölerakendamine sõltub ennekõike omavalitsuste võimekusest. Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžis alustati sotsiaaltöö korralduse diplomioppega 1998. aastal.

Sotsiaalhoolekande valdkonnas on inimene muutunud hoolekande objektist järjest enam kliendiks, teenuste struktuur ja pakkujate ring on oluliselt laienenud. Määratletud on teenuste pakkujate- kasutajate- ostjate omavahelised suhted ning optimeerunud on asutusesiseste ja – väliste teenuste osakaal. Avahooldusteenuseid osutatakse kõigis maakonna omavalitsustes. Väljatöötatud või -töötamisel on maakonna strateegilised eesmärgid, mis lähtuvad üleriigilistest strateegiatest ja kajastuvad ka omavalitsuste arengudokumentides. Aastatel 1997-2001 on reorganiseeritud Tori Hooldekodu ööpäevaringset teenust osutavaks 60-kohaliseks erihoolekandenasutuseks. Pärnu Lastekodu on alates 2011.a. reorganiseeritud peremajade mudelil toimivaks Pärnu Lastekülaks.

Paremini võiks olla korraldatud perede ja pikaajaliste töötute nõustamine, rehabilitatsiooniteenuste osutamine ning lastekaitse alane töö, mis peaaesjalikult jääb finantside puudumise taha. Suhtelisest paremini on edenenud õiguslikud regulatsioonid ja teenuste osutamise võimekus.

Tervishoiu valdkonnas on Pärnumaal loodud tervishoiusüsteem, mis vastab enamasti elanikkonna vajadustele. Toimib kogu maakonda hõlmav perearstisüsteem ja eriarstiabi on koondunud uude 2005.aastal valminud eriarstiabikeskusesse – Pärnu Haiglasse. Areneb integreeritud õendus-hooldusteenus. Raviteenuste kvaliteet on tõusnud ja voodipäevade arv vähenenud. Vajakajäämisi on tervisedenduslikus ja haigusi ennetavas töös, mille rahastamine on viimastel aastatel vaeslapse ossa jäänud. Probleemiks on ka arstide ja õdede nappus, eriti pikemas perspektiivis, kuna maakonna arstide keskmine vanus on kõrge ja paljud arstid ja õed lahkuvad tööle välismaale. See probleem vajab riiklikku reguleerimist.

Asustus ja rahvastik

RAHVASTIK

Soodne ja atraktiivne majanduskeskkond maakonnas aitaks tagada nii elanike positiivse ilbe kui ka positiivse rändesaldo jätkumise. Võrreldes Eesti maakondadega on Pärnumaa rändesaldo positiivne, va Harjumaa. Uuema trendina on suurenenud väljarändajate arv välismaale, eelkõige Soome. Vaatamata suurtele jõupingutustele, sh sotsiaalse taristu väljaarendamisele, pole sellest piisanud üldiste rahvastikutrendide muutmiseks.

Ebasoodsate demograafiliste protsesside mõju väljaspool Pärnut ja linnalähimbrust saab vähendada regionaalpoliitiliste vahenditega. Teatud määral on negatiivseid protsesse

mahendanud Eesti-sisesed ja EL poolt rahastatud erinevad programmid, sh tehnilise ja sotsiaalse taristu väljaarendamiseks. Keerulisem on olukord tööhõivega, kus on jätkunud töökohtade koondumine Pärnusse ja selle lähiümbrusesse.

Demograafilised protsessid toimivad väga suure inertsiga. Maakonna käsutuses on suhteliselt vähe vahendeid oma rahvastikupoliitika teostamiseks. Rahvastikunäitajad on seotud eelkõige taustsüsteemis toimuvaga, sh riigi sotsiaalmajandusliku olukorraga. Rahvastikupoliitika teostamine on eelkõige keskvalitsuse, vähemal määral omavalitsuste pädevuses.

HALDUSJAOTUS

Haldusjaotuses on olukord laias laastus muutusteta. Peale kolme ühinemise-liitumise (1996, 2005, 2009) ja Pärnumaa Omavalitsuste Liidu rolli teatud suurenemise, pole suuremaid arenguid toimunud ega lähitulevikus ette näha.

Optimaalne omavalitsuste arv Pärnumaa tänastes piirides oleks 10-12. Tänapäeva visioon on kas ligi kaks korda väiksem KOV-ide arv või variant, et maakond on omavalitsusliku staatusega üksus.

Ettevalmistused haldusreformiks, sh vajalike uuringute läbiviimine, haldusterritoriaalse korralduse muutusalternatiivide väljapakkumine ja analüüs koos avalikustamise protsessiga viidi läbi ja tulemused esitati 2001.a Siseministeeriumile. Suuremas osas on need ettepanekud praegugi aktuaalsed.

Haldusterritoriaalse korralduse muutused maakonnas perioodil 1998-2005:

- „rõngasvaldade“ ja nende keskuste ühinemine: 1999-2002 (Kilingi-Nõmme tagamaal toimus ühinemine 2005.a.);
- monofunktsionaalsete alevite (valdade) liitumine ümbritsevate valdadega: 1999-2002 (vaatamata teatud kõnelustele pole ei Lavassaare ega Tootsi piirkonnas seni liitumisi toimunud);
- muutuste läbiviimine ülejäänud probleemsete omavalitsusüksuste osas: 2002-2005 (ainus näide siin on Kaisma valla liitumine Vändra vallaga 2009).

Majandus

ETTEVÕTLUS JA TÖÖHÕIVE

Planeeringus kavandatud kaugem eesmärk, et igal inimesel peaks olema elukohale vastuvõetavas kauguses töökoht, mis tagab võimaluse normaalseks elamiseks ja eneseteostuseks, seda ka Pärnumaa vähemarenenud piirkondades, ei ole 100% ulatuses täidetud.

Rakendatavate meetmete valikul on püütud eelnevalt hinnata, millises suunas toimuksid muutused ja milliseks kujuneks olukord siis, kui teadlikult kavandatud väliseid meetmeid ei rakendataks – so kui toimiks iseareng. Isearengu tingimustes ebaühtlustuks ettevõtluse areng Pärnumaal lähiaastatel veelgi: ettevõtlus areneks Pärnus ja selle lähiümbruses, äärealadel mahajäämus suureneks, samuti suureneks tööpuudus kaugemates piirkondades ja rahvastiku äravool sealt kiireneks veelgi. Nendime, et senirakendatud meetmetega pole õnnestunud trende vastupidiseks pöörata, küll aga teatud määral mahendada.

Tegevuskava täitmine:

Seatud eesmärgid on täidetud 70 %. Loodud on SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus, toimivad piirkondlikud ettevõtjate ühendused, väikeettevõtluse ja regionaalarengu maakondlik sihtasutus, teadvustatud investeerimisvõimalused. Ettevõtluse arengukontseptsiooni probleemsetele piirkondadele maakonnas ei ole koostatud.

TURISM

Täidetud on kõik strateegilisest eesmärgid:

1) Turism kui elujõuline majandusharu, mis pakub aastaringset äri- ja ettevõtlusvõimalusi siinsele elanikkonnale. Taseme hoidmise kohta üks fakt – Pärnumaa on endiselt teisel kohal turistide arvult Eestis.

2) Pärnumaa hea maine tagab maakonna konkurentsivõime ja tuntuse nii Eesti-siseselt kui rahvusvaheliselt. Maakonna maine on seotud maakonnakeskuse mainega, mis mõni aeg tagasi langes ja on nüüd loodetavasti tõusuteel. Märkusena: maine taastamine on suure inertsiga protsess, erinevalt maine kaotamisest.

3) Majandusharu, mis toimib säästvalt nii tehis- kui looduskeskkonnas, ning toetab kultuuripärandi säilimist. Turismi valdkonna arendamisel on järgitud kestliku arengu printsiipe.

Tegevuskava täitmine:

Täidetud on kõik tegevuskavas seatud eesmärgid. Turismi valdkonna juhtimiseks on loodud SA Pärnumaa Turism, mis viib ellu juba uut Pärnumaa puhkemajanduse ja turismi arengukava 2008-2013. Pärnu arendamisel kuurortlinnana on suund võetud 21. sajandi elamiskuurordile.

Nii eraettevõtjate kui ametnike kompetentsuse tõus koolituse läbi on toimunud pidevalt, sh viimasel ajal Pärnu turismiühikoha projekti raames. Era- ja avaliku sektori vaheline koostööorganisatsioon turismimajanduse efektiivsemaks toimimiseks aina tiheneb just eespool mainitud projekti võimaluste tõttu. Lisada tuleb kolme partnerluskogu võimalused jms.

Turismi kujunemine aastaringseks majandusharuks – tegemist ideaalilähedase eesmärgiga. Tehtud on jõupingutusi turismihooaja pikendamiseks (nt teatud ürituste kaudu augustis, veebruaris (Jäähüvital) ja juunis (Veehüvital)).

Turismimajanduse areng „uutes“ piirkondades – positiivse margina on turismimaastikule tulnud uusi partnereid, sh senistest põhisuhtkohtadest eemal.

Loodud on teabesüsteem (nt turismivõrkade süsteem maakonnas, kaasaegne infopunkt Pärnus) Paranenud on mainekujundus, aga selles osas arenguruumi on veel palju.

Turismiteenuste viimine vastavusse kvaliteedinõuete ja keskkonnanõuetele – sarnaselt kogu Eestiga on toimunud arengud EAS-i juhtimisel.

Rannapiirkonna laienemine ja selle seisundi vastavus rahvusvaheliste nõuetele. Renoveeritud on Pärnu Rannapark ja Vallikäär. Pärnu rand vastab rahvusvaheliste keskkonnanõuetele (sinilippu asendab nüüd küll kotkalipp), uue tõuke on saanud Valgerand Audru vallas. Vajalik oleks ühise arengukava ja teemaplaneeringu koostamine sel teemal Pärnu linna ja naabervaldade koostöös.

PÕLLUMAJANDUS

Põllumajanduslikuks otstarbeks kasutatava maa säilitamine ja põllumajanduse arendamine toimub mahus, mis tagab traditsioonilise maaelu ja maakultuuri säilimise, oma elanikkonna varustamise põhiliselt omatoodetud põllumajandussaadustega, maapiirkondade looduse korrashoiu põllumajanduse ja metsamajanduse kaudu, olulise osa tööhõivest ja elanikkonna sissetulekutest maapiirkondades, huvi põllumajanduslikuks tootmiseks vajalike kaasaegsete infrastruktuuride ehitamiseks ja teenindamiseks maapiirkonnas.

Tegevuskava täitmine:

Täidetud on 80 % tegevuskavas seatud eesmärkidest. Oluline on välja tuua põllumajandustootjate maakondliku nõustamissüsteemi hea toimimine ning koolitustegevus teemal „EL ja põllumajandus“.

KALANDUS

Täidetud on kalavarude taastamine ja suurenemine osas seatud eesmärgid: kalavarude taastootmise laiendamine, kalurite arvu stabiliseerumine (ligilähedasel 400 kutselist kalurit), vähendada püügiintensiivsust ja arendada kalaturismi. Toimib kalanduse LEADER-programm.

Tegevuskava täitmine:

Kalanduse osas on täidetud 90% ulatuses. Laiendatud on kalavarude taastootmist kunstkoelmute rajamisega ja rakendatud piiranguid kalavarude säilitamiseks. Kalavarude kaitse ja kontrolli ülesanded on läinud Keskkonnainspeksiooni haldusalasse, mis toimib hästi.

Tehniline infrastruktuur

ENERGEETIKA

Kaugemate eesmärkide täitmise plusspoolele saab kanda maagaasitrassi ühendamise Pärnuga. Sellega koos ka Pärnu soojuselektrijaama käikuandmist, mille põhikütusteks küll kohalikud kütused – hakkepuut ja turvas, maagaas on vaid abistava kütusena (käivitamiseks ja tipukoormuse katmiseks).

Negatiivsele poolele tuleb kanda maakonnaplaneeringus kaugemate eesmärkidena ettenähtud töötavate tuulegeneraatorite olemasolu maakonnas (Laol, Kihnus ja Tahkurannas). Kõigis neis kohtades, pluss veel Tambal ja Mälis (kahes viimases kehtestatud ka detailplaneeringud), on läbi viidud tuulte uuringud. Vaatamata sellele on ikka leidunud põhjusi, miks pole senini Pärnumaal ühtegi töötavat tuulegeneraatorit: väiksed mahud ei paku huvi investoreile (Kihnu, Tahkuranna), kohalike maaomanike vastuseis (Laol), väga suured liitumismaksud ja kõrged nõuded uute ning pikkade kõrgepingeliinide väljaehitamiseks.

Tuuleenergeetika kasutuselevõtmise soodustamiseks ja võimalike kasutuspiirkondade väljaselgitamiseks algatati 2009 maakonna tuuleenergeetika teemaplaneering.

Tegevuskava täitmine:

Energeetika osas seatud eesmärkidest on täidetud ca 80 %-lisl.

MAANTEED

Maanteede osas püstitatud eesmärkide ja tegevuskava täitmist analüüsiti juba sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringu koostamisel teenuste kättesaadavuse tagamiseks kandipõhiste meetmete kavandamisel. Sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringu punktis 5.3 on tehtud ettepanekud mustkatte ehitamiseks konkreetsetele kruusateede lõikudele.

Via Baltica osas on koostatud teemaplaneering, kus reserveeritakse I klassi maantee (2+2 sõidurada) trassi koridor maakonna piirist kuni Valga-Uulu maantee ristmikuni ja sealt edasi III klassi maantee (1+1) sõidurada. Planeeritud on Libatse, Are ja Nurme õgvendused ja Pärnu suur ümbersõit.

Tegevuskava täitmine:

Lähemad eesmärgid on 95% ulatuses täidetud. Olulisematena märgime järgmisi objekte: Kilingi-Nõmme – Viljandi maantee on rekonstrueeritud ja kantud riigi põhimaantee nimekirja; valmis on ehitatud Kilingi-Nõmme – Tali vaheline tee, Varbla ühendus (tõmbekeskusega), Pärnu sadama juurdepääsutee; rekonstrueeritud on Vändra ja Viljandi vaheline ühendustee, Pärnu-Rakvere maantee, Papiniidu sild; osa Kihnu saare kruusteid on viidud mustkatte alla. Tegemata on Põhja-Pärnumaa ümbersõit. Via Baltica osas on lõpetamisel Pärnu linna läbiva osa rekonstrueerimine.

RAUDTEE

Raudteetranspordi areng tuleb kanda negatiivsele poolele, toimunud on kaubamahtude suur vähenemine. Pärnu-Mõisaküla raudtee on likvideeritud (liiprid üles võetud), mistõttu ühendus Riiga läbi Pärnu pole säilinud. Raudteega seonduvad plaanid on 0 %-lise täituvusega.

Hetkel käivad ettevalmistused Pärnu - Lelle vahelise raudteelõigu viimiseks kiirusega 120 km/h. Laiemas plaanis on vajalikud ettevalmistused Tallinna ja Riia vahelise raudteeühenduse taastamiseks, sh Rail Baltica projekti kaudu.

LENNUVÄLJAD

Plusspoolele tuleb kanda Kihnu lennuvälja põhirajale ja ruleerimisrajale kõva(plast)katte ehitamine. Pärast seda on kevadised (pehme ja püdel pinnas sula ja ülejutuste tõttu) lennuühenduse seisakud Kihnu saarele olnud vaid mõnepäevased (varem paar nädalat).

Negatiivset kannab pitserit Pärnu lennuvälja areng – plaanitud kaubaterminaali on katsetatud rajada, kuid seni tulemusteta.

Kui maanteede, sadamate, lennuväljade ja saartega ühenduse osas võib üldiselt lugeda planeeringu täituvuse 70 %-liseks, siis bussiliinide optimeerimise olukorda saab hinnata vaid ca kolmandiku täituvusega. Kahjuks on riikliku toetusraha mõistes bussiliinide optimeerimine ikka vaid liinide kärbe, mitte vajaliku optimaalse leidmine.

Planeeringukaardid

Pärna maakonna planeeringu kaarte on viis: asustusstruktuur, looduskkeskkond, kultuuri ajalugu, tehniline infrastruktuur ja strateegiline koondkaart – tüviplaan.

Kaartide „Looduskkeskkond“ ja „Kultuuri ajalugu“ ülevaatamisena saab käsitleda maakasutust ja asustust suunavate keskkonnatingimuste teemaplaneeringu koostamist. Planeeringu kehtestamisel määrati maakonna roheline võrgustik ja väärtuslikud maastikud, sätestati täpsemad tingimused loodus- ka kultuuriväärtuste säilitamiseks.

Kaardi „Asustusstruktuur“ ülevaatamisena saab käsitleda maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringu koostamist. Planeeringus on analüüsitud elanikele teenuste kättesaadavust kandipõhiselt ning tehtud ettepanekud haridus, kultuuri, sotsiaalteenuste jm esmavajalike teenuste kättesaadavuse tagamiseks ja selleks vajalik sotsiaalse taristu ehitamiseks/renoveerimiseks.

2.2.3. Vajadus uute teemaplaneeringute koostamiseks

Ülevaatamise käigus selgus, et ka planeeringukaardid tehniline infrastruktuur ja strateegiline koondkaart – tüviplaan vajavad kaasajastamist. Kuigi maakonnaplaneeringu arengustrateegiale on koostatud uus maakonna „Arengustrateegia Pärnumaa 2030+“, mis kiideti heaks kokkuleppena Pärnumaa III Maakogul 29.10.2010, pole koostatud uut strateegilist kaarti.

Kaks juba koostamisel olevat teemaplaneeringut: Via Baltica trassi koridori asukoha täpsustamine ja tuuleenergeetika teemaplaneering, aitavad mõnevõrra kaasajastada tehnilise infrastruktuuri kaarti, kuid selline üksikute objektide planeerimine ei taga maakonna tasakaalustatud ja terviklikku käsitlemist, mistõttu pole üksikute suurte objektide planeerimine parim, vaid hädapärane lahendus. Seda kinnitab ka asjaolu, et **Elering OÜ on põhjendanud vajaduse ja teinud Pärnu, Lääne ja Harju maavalitsustele ettepaneku Harku-Lihula-Sindi 330 kV elektrikõrgepingeliini teemaplaneeringu algatamiseks.**

Pärnu maakonna planeeringukaartide ülevaatamise tulemusena jõudsiime järeldusele, planeeringukaartide „Tehniline infrastruktuur“ ja strateegilise koondkaardi „Tüviplaan“, samuti maakonna planeeringu baasetapi kaasajastamiseks, on vajalik maakonna tehnilise infrastruktuuri teemaplaneeringu algatamine.

Olulise puudusena peame välja tooma, et maakonnaplaneeringus pole mereala üldse käsitletud. Arvestades erinevate huvigruppide soove merealade kasutamiseks, **peame vajalikuks**

maakonnaga piirneva mereala planeeringu algatamist. Merealade ruumilise planeerimise kogemus Eestis puudub. Seega tegemist on väga keerulise ülesandega ja vajab lisaks täiendavaid ressursse nendele, mis täna on maavalitsusel kasutada.

Terviklikku ruumilist planeerimist vajab ka Eesti ja Euroopa tähtsusega loodusala – Soomaa Rahvuspargi piirkond. Looduskaitsete ja inimtegevuse tasakaalu hoidmine ning suunamine tagaksid paremini väärtuste säilimise sellel alal. Selleks, et loodushoidu ning majandus ja inimtegevust rahvuspargis võimalikult hästi planeerida, **peame vajalikuks Soomaa teemaplaneeringu algatamisest koostöös Viljandi Maavalitsusega.** Esimesed ühisarutelud on läbi viidud Soomaa piirkonna ruumilise planeerimise teemadel koos Viljandi Maavalitsuse ja kohalike omavalitsuste juhtidega, kes toetavad kogu piirkonna jaoks tervikliku maakonnaplaneeringu koostamist.

Pärnu Maavalitsus on valmis koostööks ja Rail Baltica teemaplaneeringu koostamiseks juhul, kui Vabariigi Valitsus selle algatab.

2.3. Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“

Planeering on koostatud Pärnu maakonna planeeringu täpsustamiseks ja täiendamiseks. Teemaplaneering loob eeldused keskkonnakaitsele põhjendatuna ruumistruktuuri kujunemiseks ja säästvaks arenguks ning määrab järgmised asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused:

- 33 väärtuslikku maastikku, 21 kaunist tee- ja veeteelõiku, 48 ilusa vaatega kohta maastikuväärtuste säilimiseks;
- kolme liiki roheline võrgustiku tuumalad ja koridorid (riigi väikesed T7-K7, maakonna suured T8-K8 ja maakonna väikesed T9-K9) rohevõrgustiku toimimiseks,
- tingimused kõrge loodusväärtusega maa-alade (kaitsealad, kaitsealused pargid, kaitstavad looduse üksikobjektid, Ramsari alad, linnuhoiualad, metsa vääriselupaigad, poollooduslikud kooslused, veekogude rannad ja kaldad) kaitsmiseks ja säästvamaks kasutamiseks,
- Tingimused kõrge väärtusega ja suurema inimkoormusega linnalähiste puhkealade (ranniku ja sisemaa puhkepiirkonnad, Pärnu linna ja Kilingi-Nõmme linna lähiümbruse roheline vöönd) ning mullaviljakuselt väärtusliku põllumaa säilimiseks.
- asustuse laienemiseks sobivad suunad Pärnu linna lähiümbruses: Papsaare – Audru, Tammiste, Reiu – Uulu;
- joonehitiste ja roheline võrgustiku konfliktikohad ning meetmed konfliktide vähendamiseks või pehmemdamiseks.

Planeering teeb järgmised ettepanekud:

- nimetada Pärnumaa 7 väärtuslikku maastikku Eesti rahvusmaastikuks;
- loodusväärtuste säilimiseks 60 kõrge väärtusega loodusala kaitseala moodustamiseks ja 38 metsakaitseala loomiseks;

- nimetada miljööväärtusega aladeks 8 ajaloolist kihelkonnakeskust;
- nimetada miljööväärtusega alaks kõrge muinsusväärtuste kogumiga Mikhli - Koonga piirkond.

Teemaplaneering koosneb seletuskirjast ja kolmest kaardist (möötkava 1:100 000): „Väärtuslikud maastikud”, „Roheline võrgustik” ning „Koondkaart”.

Planeeringu järgimine

Kehtestatud üldplaneeringute alusel senini teemaplaneeringusse muudatusi ei ole tehtud, maakonna taseme planeeringus sätestatud nõuded on kantud üldplaneeringutesse. Täpsustatud on väärtuslike maastike ja roheline võrgustiku piire.

Sellise tulemuse on taganud kaks asjaolu - teemaplaneering on koostatud laiapõhjalises koostöös maakonna kohalike omavalitsustega ja planeering ei ole veel vanuse tõttu (kehtestatud 2003) oma päevakohasust kaotanud. Üldplaneeringute kogemusest lähtuvalt on ca 10 aastat planeeringu kehtimist selline ajaperiood, mille järel peaks hakkama koostama uut planeeringut. Seega on oht, et planeeritud ruum muutub ja teemaplaneering vajab kaasajastamist.

Peale teemaplaneeringu kehtestamist 20.05.2003 on üldplaneeringud kehtestanud järgmised KOV-id: Are valla üldplaneering (2009), Audru valla üldplaneering (2010), Kaisma valla üldplaneering (2009), Paikuse valla üldplaneering (2009), Saarde valla üldplaneering (2008) Sauga valla üldplaneering osaliselt, Tammiste küla osas (2009), Sindi linna üldplaneering (2005), Tori valla üldplaneering (2009), Tõstamaa valla üldplaneering (2008).

Nendes kohalikes omavalitsustes, kus üldplaneeringud on kehtestatud enne teemaplaneeringu kehtestamist või puudub üldplaneering, jälgib maavalitsus, et detailplaneeringute koostamisel arvestatakse teemaplaneeringut.

Omavalitsuste üldplaneeringutes on järgitud maakonnaplaneeringus sätestatud üldisemaid tingimusi väärtuslike maastike säilitamiseks ja roheline võrgustiku toimimiseks. Neid tingimused on üldplaneeringutes täpsustatud, lähtuvalt kohalikest majanduslikest, keskkonnakaitselistest, kultuurilistest ja sotsiaalsetest oludest. **Seega saab hinnata antud osas maakonnaplaneeringu kõige üldisemate põhimõtete järgimist heaks.**

Parema tulemuse kui üldplaneering maastiku väärtuste hoidmiseks ja nende säilimiseks annaks maastikuhoolduskavade koostamine. Eelkõige juhtudel, kus väärtuslik maastik jääb mitme valla piiridesse. Puuduseks tuleb lugeda, et senini, 8 aasta jooksul ei ole koostatud mitte ühtegi maastikuhoolduskava.

Rohelise võrgustiku osas on üldplaneeringutes täpsustatud eelkõige roheline koridoride laiust, lähtudes juba konkreetsetest kohalikest oludest. Samuti on seatud täiendavaid maakasutustingimusi, nt Audru vallas on roheline võrgustiku koridori jääva ehituskrundi minimaalseks suuruseks määratud 2 ha.

Planeeringu mõjust

Planeeringu koostamisel on lähtutud kogu Pärnumaad haarava looduskompleksi tasakaalustatud toimimisest ja maastikumustri pikaajalisest säilimisest. Keskkonnatingimuste määramisel on tuginetud loodusressursside ja erinevate infrastruktuuride paiknemise ruumianalüüsile.

Antud planeeringu mõju üldplaneeringute (ka detailplaneeringute) koostamisele saab lugeda positiivseks, kuna planeeringu koostamise käigust on kaalutud majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi ja looduskeskkonna aspekte ja just nende alusel määratud tingimused maakasutamiseks ja asustuse arendamiseks. Planeeringus on määratud alad, mille kasutamiselevõtt majandustegevuseks või elamuehituseks on välistatud ja alad, kus

arendustegevus on soositud või lubatud teatud tingimustel. Sätestatud selged reeglid on abiks nii kohalikele omavalitsustele kui ka arendajatele nende tegevuste kavandamisel.

Näiteks Pärnu linna ja Kilingi-Nõmme linna lähiumbruse puhkemetsa vööndid on planeeritud just laia kasutajate hulgast ja eesmärgiga tagada ca 60 % maakonna elanikele lähipiirkonnas puhke- ja tervistav keskkond ning avalikult kasutatav loodusala. Linnapiirkonnast kaugemale jäävad metasalad on jäetud majandusmetsadeks.

Teise näitena võiks tuua rabad, mida Pärnumaal on ca 25 % maakonna pindalast. Planeeritud rohevõrgustikust on jäetud välja sellised rabad, milles saab kaevandada turvast ja sellega on tagatud ühe maakonna olulisema ressursi kaevandamine.

Teemaplaneering on andnud väga häid reaalseid tagajärgi - tekitanud sidusalad kaitsealade vahel ja taganud loodusväärtustega arvestamise arengualade valikul. Edasisel ruumilise arengu kavandamisel on maavalitsuste ja kohalike omavalitsuste põhiülesanne koostöös hoida ja süvendada saavutatud keskkonnaväärtuste arvestamise taset.

Planeering on instrumendiks, mis on hoidnud ära roheline võrgustiku aladele ja väärtuslikele maastikele soovitud ehituskavasid. **Nii kohalikud omavalitsused ja keskkonnaamet on kasutanud teemaplaneeringut just nendel aladel ehitustegevuse ja detailplaneeringute sobivuse hindamisel ning otsuste tegemisel.** Konkreetset statistikat selle kohta, mitmel juhul on roheline võrgustiku ja väärtuslike maastike tingimuste alusel ehitussoove tagasi lükatud, ei ole tehtud.

Kas ja kuidas on maakonnaplaneeringus sätestatud riigi sektor-otsuste tegemisel

Planeeringuga on loodud alusandmed teiste maakonna teemaplaneeringute koostamiseks. Hetkel toimub Via Baltica ja tuuleenergeetika teemaplaneeringu koostamine.

Kaitse ja hoiualade kaitse-eeskirjade muutmisel või uute kaitsealade moodustamisel ei ole alati arvestatud maakonnaplaneeringuga. Lisaks teemaplaneeringus kavandatule on tänaseks Keskkonnaameti poolt tehtud ettepanek 15 uue kaitseala ja hoiuala moodustamiseks. Samuti pole sellega kaasnenud muudatusi maakasutuses kantud maakonnaplaneeringusse.

Natura alade moodustamine ei toimu kooskõlastatult maavanemaga. Oluline puudus planeeringu koostamisel oli, et Natura 2000 alasid ei jõutud kanda planeeringusse, st planeering kehtestati enne 1.05.200, mistõttu Natura 2000 alade määramise osas puudus koostöö KA ja KKM-ga.

Kuna Natura 2000 alad on maakonnaplaneeringus käsitlemata, siis ka nende moodustamine on toimunud arvestamata maakonna tasakaalustatud arengu vajadusi, eelkõige puudutab see tehnilise infrastruktuuri arendamist (maanteed, raudtee ja kõrgepingeliinid). See vastuolu vajab lahendamist koos KKM-ga.

Samuti pole maavarade kaevandamise alustamisel võetud aluseks maakonnaplaneeringut ega üldplaneeringuid. KKM kaevandamise otsuse aluseks on vaid maavara olemasolu ja KSH hinnang. Näiteks kahe tiheasustusalal Pärnu linna ja Sauga elamurajooni vahele Rääma rabasse soovitakse rajada turbakaevandust. On esinenud juhtumeid (Are valla üldplaneering), et KKM ei järgi maavarade kaevandamise puhul planeeringus toodud rohelist võrgustikku, seab maavara kasutamiselevõtu kõrgemale kui ministri poolt heakskiidetud teemaplaneeringu.

Ettepanekud planeeringu edasiseks elluviimiseks

Rakendusvahendid, millede kaudu teemaplaneering realiseerub: üldplaneeringud, detailplaneeringud, maastikuhoolduskavad, metsamajanduskavad, maakorralduskavad, valgala majanduskavad, põllumajanduse keskkonnaprogramm, maahooldustoetused, kaitsealade kaitse-eeskirjad ja kaitsekorralduskavad.

a) KOV-ide tasandil:

- koostada üldplaneeringud valdadel, kellel need tänaseni puuduvad (Häädemeeste, Koonga, Tootsi),
- arvestada Suur-Pärnu piirkonna (Pärnu, Sindi, Paikuse, Audru, Sauga, Tahkuranna) teemaplaneeringute koostamisel, eelkõige väärtuslike maastike säilitamiseks rohelise võrgustiku sidususe ja toimimiseks sätestatud tingimustega,
- arvestada arengukavade koostamisel,
- koostada maastikuhoolduskavad,
- miljööväärtusega aladeks määratud alade hooldamine ja säilitamiseks vajalike arengukavade-planeeringute koostamine (Pärnumaal ajaloolised kihelkonnakeskused ja kõrge muinsusväärtuste kogumiga Mikhli - Koonga piirkond).

b) Maakonna tasandil:

- arvestada temaplaneeringute koostamisel - Via Baltica temaplaneering, tuuleenergeetika temaplaneering,
- valmistada järgmise viie aasta jooksul ette temaplaneeringu uuendamine või maakonnaplaneeringu uuendamise käigus uuendada ka antud temaplaneeringus käsitletud teemad,
- vajalik on maavalitsuse koostöö KOV-ide ja arendajatega tegevuste osas, mis on seotud joonehitiste ja rohelise võrgustiku konfliktikohade planeerimisega (hajaasustuses ka projekteerimisel). Planeerida meetmed konfliktide vähendamiseks või pehmendamiseks,
- maavarade kaevandamise osas koostada temaplaneering, mis käsitleks nii ressursi kasutusele võtu võimalusi koos teedevõrgu arendamisega,
- infopäevadel temaplaneeringus sätestatud põhimõtete tutvustamine erinevatele huvigruppidele (elanikud, ametnikud)

c) Riigi tasandil:

- üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ koostamisel arvestada temaplaneeringus määratud rohelist võrgustikku ja väärtuslikke maastikke,
- toetada maastikuhoolduskavade koostamist, alustada eriti väärtuslikest maastikest, so riikliku taseme maastikest (Pärnumaal kokku 7),
- kõik vallad peavad jõudma üldplaneeringute kehtestamiseni. Riik peaks toetama üksnes neid arendusi, mis toimuvad üldplaneeringute kohaselt, vastasel juhul ei pruugi riigiressursi kasutamine olla otstarbekas,
- koostöö tugevdamine erinevate ametkondade vahel. Nt kui hakatakse raudteeliiklust kaasajastama, siis on vajalik kavandada kaitsemeetmed roheliste koridoride toimimiseks,
- kõikide rakendusvahendite realiseerimisel ei arvestata maakonnaplaneeringut, eelkõige looduskaitsealade moodustamisel, samuti metsamajanduskavade, maakorralduskavade, valgala majanduskavade koostamisel. Vajalik on luua süsteem, mis tagaks ka kaitsealade tegemise vastavuses maakonnaplaneeringuga (või pärast maakonnaplaneeringu kehtestamist koostatud üldplaneeringuga), milles on terviklikult kaalutud maakonna tasakaalustatud arengu vajadusi ja võimalusi,
- ühtse kaardiandmete rakenduse loomine (nt maa-ameti kaardirakenduses),
- kuna looduskaitsealade ja hoiualade kaitsereežiime ei kehtestata kooskõlas maakonnaplaneeringus määratud maakasutustingimustega, tuleks regionaalministri poolt valitsusele esitatavas aruandes sellele tähelepanu osutada.

2.4. Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015“

Maakonna sotsiaalse infrastruktuuri (SI) teemaplaneering on kehtestatud 2008, so vähem kui kolm aasta tagasi. Planeeringuga tehti kantide põhiselt ettepanekud teenuste kättesaadavuse tagamiseks, sh ühistranspordi arendamiseks ja ettepanekud reeglite täiendamiseks riigi tasandil. Optimaalsemad lahendusvariandid fikseeriti planeeringu põhikaardil (mõõtkavas 1:100 000), mis kajastab kantide põhiselt sotsiaalse infrastruktuuri paiknemist ja perspektiive teatud teenuste osas. Parema ülevaate saamiseks on põhikaardile lisatud seitse teemakaarti (mõõtkava 1:500 000), kus on kajastatud ka haridusasutuste, kultuuriasutuste, sotsiaalobjektide, ühistranspordi paiknemine ja perspektiiv.

Elu kvaliteet maapiirkondades ja SI teemaplaneeringu elluviimine sõltub eelkõige elanike arvust ja selle vanuselisest struktuurist. **Selleks, et täpsemini hinnata planeeritud, koostati planeeringu ülevaatamise käigus kandipõhiselt uus rahvastiku prognoos ning hinnati võrdlevalt planeeringu koostamise ajal ja praegu kantide elanike arvu ja vanuselise struktuuri muutusi.**

Rahvastiku muutused aastatel 2007-2011

Analüüsides Pärnu maakonnas rahvastiku arvu kahe seisu 07.11.2006 ja 01.01.2011 vahel toimunud muudatusi kantide lõikes, tuleb märkida viimase nelja-viie aasta jooksul toimunud Pärnu eeslinnastumist, mida sellises mahus täpselt ei osatud prognoosida. Eeslinnastumuse maht oli suuruselt kolmas Eestis. Pärnumaa 69 kandi (planeeringus ei ole käsitletud Pärnu linna) kogurahvastik suurenes käsitletud ajavahemikul tänu eespool mainitud rahvastikuprotsessidele 2004 elaniku võrra (44 581-lt 46 585-ni ehk +4,4%).

Oluline on välja tuua, et eriti märkimisväärne oli rahvaarvu muutus linna lähiümbruse kantide (kokku 2) puhul kus elanike arv kasvas 654 võrra (1037-lt 1691-ni ehk +63,1%). Võrdne kasv (+16,4%) esines nii linnalähedaste kantide (kokku 11) kui ka linnalähedaste keskuskantide (kokku 4) puhul: linnalähedaste kantide rahvaarv kasvas 6962-lt 8107-ni ehk 1145 elaniku võrra, linnalähedaste keskuskantide rahvaarv aga 10324-lt 12018-ni ehk 1694 elaniku võrra.

Samal ajal langes maaliste kantide (kokku 23) rahvaarv 9843-lt 9411-ni ehk 432 elaniku võrra (-4,4%). Veel suurem oli langus maaliste keskuskantide, sh piirkonnakeskuste (kokku 12) puhul: 13463-lt 12389-ni ehk 1074 elaniku võrra (-8,0%).

Ääremaa kantide (kokku 20) osas tundub esialgne pilt stabiilne olevat. Formaalselt tuleb tõdeda rahvaarvu kasvu 2952-lt 2969-ni ehk 17 elaniku võrra (+0,1%). Põhjuseks on aga Kihnu valda sisseregistreeritud elanike arvu kasv seonduvalt kohaliku reisiparvlaevaliikluse eripäraga. Kui see aspekt aga arvesse võtta, saame rahvaarvu languse 2952-lt 2752-ni ehk 217 elaniku võrra (-6,8%).

Teine analüüsitud valdkond on rahvastiku vanusstruktuuri muutus. Tehes analüüsi viimasel aastal toimunud rahvastiku vanusstruktuuri kohta Pärnumaa 69 kandi lõikes, leidsime, et ca viis aastat tagasi tehtud rahvastikuprognoos aastani 2015 vajab muutmist 40 juhul (eelmise koostas ekspert Jaak Kliimask). Kõigil nendel juhtudel tuleb trend „välja vahetada“ negatiivsema vastu – selle aluseks olid kantide võtmevanusegruppides (0-5-aastased, 6-15-aastased, 65- ja vanemaealised) toimunud muudatused viimase viie aasta jooksul. Täpsemalt kajastab seda pilti aruande lisa 1 – KANTIDE KOONDTABEL rahvaarvu muutuste kohta aastate 2006. ja 2011. võrdluses. Eespool kirjeldatud muutused hakkavad (loomulikult teatud viiteajaga) põhjustama suuri nihkeid Pärnumaa kohalike omavalitsuste sotsiaalse infrastruktuuri olemuses ja ruumilises jaotuses – lihtsaimaks näiteks siinkohal koolivõrk.

Kantide rahvaarvu prognoosi koostamise üheks aluseks on olnud maakonna vastav prognoos. Märgime, et TÜ rahvastikuteadlase Tiit Tammaru poolt 2003. aastal koostatud „Pärnumaa rahvastikuprognoos aastani 2015 (2025)“ tõenäoliseima stsenaariumi järgi pidi Pärnu maakonnas aastal 2010 elama 86 290 elanikku, elas aga kas 88 428 Statistikaameti järgi või 90 498 Rahvastikuregistri järgi. Vahed (vead) prognoositud ja tegeliku rahvaarvu vahel (vastavalt 2,4% ja 4,7%) on 7 aastat varem koostatud prognoosi kohta suhteliselt minimaalsed.

Teenuste kättesaadavuse tagamiseks tehtud ettepanekute täitmine

- Kohalike omavalitsuste prioriteetidest hariduse valdkonnas on täidetud 65%. Probleemsemad on Koonga Põhikooli renoveerimine ning Jõõpre lasteaia rajamine. Omavalitsuste koostöövõrgustike heaks näiteks on huvihariduse rahastamine ning Pärnumaa Keskkonnahariduskeskuse rajamine.
- Perearstiteenuse parandamiseks riigi tuge pakutud siiani ei ole, olemasolev õigusruum vaid soovitab kohalikele omavalitsustele perearstide abistamist eluaseme – kommunaalkuludega. Ühtset süsteemi, mis perearsti maapiirkonda tööle tooks, tänaseks välja töötatud ei ole.
- Sellest tulenevalt on perearstiteenuse kättesaadavuse prognoos tulevikus halvenev. Samuti ei ole paranenud ravimite kättesaadavus maakohtades.
- Teemaplaneeringus tehtud ettepanekutest on saanud positiivse lahenduse kiirabi teenuse tagamise parandamine nii Häädemeeste kui Tõstamaa ja Kihnu piirkonnas.
- Vanurite hoolekande parandamiseks on projekti staadiumis Tootsi dementsetele vanuritele hooldekodu loomise idee. Seni ei ole aga saavutatud kokkulepet, et riik tasuks dementsete vanurite hoolduskulud kasvõi osaliselt.
- Sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas on maakonnas määratletud 4(5) tõmbekeskust, millest paremini toimivad 2-3.

Kohalike omavalitsuste ühistegevuse ja kultuuriobjektide prioriteetide osas on tänaseks täidetud vaid 30%. Kõige suuremateks valupunktideks on need maakohad, kus on elanike arv vähenenud, kuid sinna on kolhoosiaegadest jäänud suured rahvamajad, mis vajavad igapäevaseks kasutamiseks väga suuri kulutusi, nt Treimani ja Tootsi. Mõlemad rahvamajad vajavad renoveerimist. Sauga kandis rahvamaja puudumise lahendab 2011.a valminud kaasaegne noortekeskus Sauga alevikus.

Spordi valdkonna prioriteetidest on täidetud 54%. Probleemseim on Tõstamaa spordihoone ja staadioni kaasajastamine. Sportimisvõimaluse loomiseks maapiirkonnas on heaks näiteks korvpalliväljakute rajamine 2011 aastal, samuti Reiu-Raeküla Tervisespordikeskuse rajamine.

Teenuste kättesaadavuse tagamiseks tehtud üldised ettepanekud ei ole realiseerunud. Mistõttu on eriti oluline rõhutada maakonna tasemel hariduse valdkonna ja seda toetavate ettepanekute täitmist. **Jätkuvalt oleme seisukohal, et haridusobjektide, samuti teiste sotsiaalobjektide projektipõhiselt rahastamine ei taga planeeringutega vastavat ja eesmärgipärast arendamist.** Riigi tasemel on vajalik arvestada SI planeeringus rahastamissüsteemi muutmiseks tehtud ettepanekud, sh taastada investeeringute riiklik programm, mis aitab ressursse maakonnas otstarbekalt planeerida ja kasutada. Suurendada maavanemate otsustusõigust koolide regionaalse rahastamise üle, rahalise vahendite jaotamine peab toimuma vastavalt maakonna hariduse arengukavas kinnitatud pingereale. **Otstarbekas on gümnaasiumi- ja kutsehariduse ühtne juhtimine maakonna tasandil.**

Ühistranspordi kättesaadavuse parandamiseks tehtud ettepanekute täitmine

Uute bussiliinide arendamine või olemaoleva liinivõrgu tihendamisel on maakonna äärealade kantide elanike probleemid leidnud kahe aasta jooksul rakendust vaid ca 28 %. Ka tänava II poolaastaks ei anta maakonnale toetusraha uute liinide avamiseks. Tehtud ettepanekute mittetäitmine tuleneb ühistranspordi arendamiseks riikliku sihtotstarbelise toetuse mittepiisavast eraldamisest Maanteeameti ja MKM-i poolt.

Tulenevalt Pärnu linnalähimbruse kiirest arengust tehtud ettepanekud bussiliinide tihendamiseks ja ka uute avamiseks on täidetud 66% ulatuses.

Naabermaakondade vahelise ning Eesti ja Läti piiriülese bussiliikluse parandamiseks tehtud ettepanekud on täidetud 25% ulatuses.

Saarte (Kihnu ja Manija) elanike mandriga ühenduse parandamiseks, sh kevad-talvisel perioodil jäälagunemise ajal tehtud kahest ettepanekust on täidetud Kihnu lennuvälja renoveerimine. Saareelanikele tagaks aastaringset toimiva ühenduse jääklassiga reisiparvlaeva toomine (ehitamine) Kihnu-Munalaid-Kihnu liinile. Praegu on MKM-il menetluses riigihange jääklassiga reisiparvlaeva ehitamiseks.

Kruusateedele mustkatte ehitamine on põhiliselt leidmas lahendusi. Tänaseks on täidetud ligi 40 % planeeringu ettepanekutest. Viimaseid ka pidevalt jälgitakse ning viakse täide järk-järgult riigi põhi- või tugimaantee remondi korral nende vanast katematerjalist.

Ettepanekud regionaalministrile uute regionaalprogrammide algatamiseks

SI teemaplaneeringu ühe tulemina – elu säilitamiseks maapiirkondadeks – **teeme jätkuvalt ettepanekud uute regionaalprogrammide algatamiseks:**

- 1) **maismaasaarte programm** – suunatud suure turutõrkega isoleeritud asukohaga ja raskes sotsiaalmajanduslikus olukorras olevate piirkondadele maakaupluste, teedevõrgu, ühistranspordi ja interneti parema kättesaadavuse tagamiseks;
- 2) **hõreasustusega piirkondade programm** – suunatud piirkondadele asustustihedusega alla 8 elanikku/km² sotsiaalse infrastruktuuri optimeerimiseks (Põhjamaade analoogsete kogemuste näitel);
- 3) **tühjaksjäävate koolihoonete ümberprofileerimise programm** – tühjaksjäävatele koolihoonetele hävingust päästmiseks uute funktsioonide leidmine sh seltsimajade (kogukonnakeskuste) rajamise teel;
- 4) initsieerida koos Sotsiaalministeeriumiga **perearstide lähetustoetuse programm** (analoogselt käivituvale noore õpetaja programmile) - esmatasandi üldarstiabi kättesaadavuse tagamiseks maapiirkondades, mis sisaldaks nii spetsialistide motivatsioonipaketti kui ka noorte spetsialistide kohustust õpitud erialal kindlaks määratud aja jooksul oma riigis töötada;
- 5) initsieerida koostöös MKM-iga ning Sotsiaalministeeriumiga **polüfunktsionaalse teenindusbussi programm** – esmatarbekaupade, pangateenuse, postiteenuse, ravimi-müügi teenuse jt analoogsete avalike teenuste kättesaadavuse tagamiseks avaliku sektori ja erasektori omavahelises koostöös.

Üldiseks probleemiks on, et riiklike otsuste tegemisel ei arvestata planeeringuga. Ere negatiivne näide on postkontorite sulgemine maapiirkondades, mis viidi läbi kohe pärast seda kui postkontorite vajadus oli kehtestatud maakonnaplaneeringuga.

Energiatõhususe programmist rahastatavate objektide valikul on jäetud arvestamata maakonnaplaneeringus sätestatud prioriteedid. Kuigi SI planeeringus on sätestatud just maakonna ja kohalike omavalitsuste sotsiaalobjektid, mis esmajärjekorras vajavad renoveerimist. Samuti ei arutanud riikliku jalg- ja jalgrattateede programmi ettevalmistajad seda läbi planeerijatega, mistõttu selle programmi rahastusotsuste tegemisel ei ole otsustuskriteeriumiks avaliku planeerimisprotsessi läbinud planeeringud.

3. Ülevaade planeerimisalasest olukorrast Pärnu maakonnas

Pärnumaa pindala on 4806,7 km². Maakonnas on 20 kohalikku omavalitsust, neist kaks on linnad – Pärnu ja Sindi. Maavalitsuses planeeringutealaste ülesannete sisulise täitmisega tegeleb kaks arengu- ja planeeringuosakonna planeeringute talituse ametnikku, kelle ülesandeks on nii maakonnas kui maavalitsuses planeeringualase töö korraldamine, maakonnaplaneeringute koostamine ja riikliku planeeringujärelevalve teostamine.

3.1. Ülevaade kehtivatest üldplaneeringutest

Pärnumaal on kehtivad üldplaneeringud 17 kohalikul omavalitsusel. Andmed üldplaneeringute, osaüldplaneeringute ja teemaplaneeringute kohta on toodud tabelis 2.

Üldplaneeringud puuduvad Häädemeeste, Koonga ja Tootsi vallas. Kui Koonga ja Tootsi vallas ei ole koostatud mitte ühtegi detailplaneeringut, siis Häädemeeste vallas kehtestatakse aastas ca 10 detailplaneeringut. Arvestades Häädemeeste valla paiknemist rannikul, on hädavajalik, et vald viiks oma planeeringu menetlemise lõpuni.

Kasutatud juhendmaterjali kohaselt tuleks vananenuks pidada üldplaneeringuid, mis on vanemad, kui 10 aastat. Sellised planeeringud on Tahkuranna, Sauga, Kihnu, Lavassaare, Halinga, Varbla valdadel, Vändra alevikul ja Pärnu linnal. Nendest uued üldplaneeringud on koostamisel Tahkuranna ja Sauga vallas (läbinud avaliku väljapaneku), Kihnu vallas (eskiislahendus on valmis), Lavassaare vallas (kooskõlastamisel ametkondadega), Halinga vallas (kooskõlastamisel ametkondadega) ja Pärnu linnal (toimub eskiisi koostamine). Teiste, üle kümne aasta vanade üldplaneeringute osas oleks eelkõige oluline, et kohalikud omavalitsused vaataksid need üle ja alles seejärel algataksid uute üldplaneeringute koostamise. **Selleks, et ühtlustada üldplaneeringute ülevaatamist, peaks riigis, analoogselt maakonnaplaneeringute ülevaatamise juhendile, koostama ka üldplaneeringute ülevaatamise juhendi.** Nn teise ringi üldplaneeringud on kehtestatud Audru vallas (2010) ja Paikuse vallas (2009). Uute üldplaneeringute koostamise vajadus on seotud eelkõige valla paiknemisega Pärnu linna lähimbruses, so nn Suur-Pärnu piirkonnas.

Üldplaneeringud, osaüldplaneeringud ja teemaplaneeringud maakonna valdades ja linnades

Tabel 2

Jrk nr	Planeering	Kehtestatud	Sisaldab maakonnaplaneeringu muudatusi (koguarv)	Muudetud kehtestatud detailplaneeringu alusel (koguarv)*
	Üldplaneeringud (ÜP)			
1	Are valla ÜP	29.12.2009	-	1
2	Audru valla ÜP	13.05.2010	-	1
3	Halinga valla ÜP	17.09.1998	-	1
4	Kihnu valla ÜP	17.08.1995	-	2
5	Lavassaare valla generaalplaan (valmis 1993.a)		-	-
6	Paikuse valla ÜP	15.06.2009	-	1

7	Pärnu linna ÜP	20.09.2001	-	136
8	Saarde valla ÜP	30.01.2008	-	2
9	Sauga valla ÜP	12.09.1997	-	44
9`	Sauga valla ÜP Tammiste küla osas	27.03.2009	-	-
10	Sindi linna ÜP	13.10.2005	1	5
11	Surju valla ÜP	30.01.2003	1	1
12	Tahkuranna valla ÜP	30.01.1999	-	43
13	Tori valla ÜP	29.12.2009	-	-
14	Tõstamaa valla ÜP	07.03.2008	-	4
15	Varbla valla ÜP	11.11.1999	-	4
16	Vändra alevi ÜP	18.06.1998	-	5
17	Vändra valla ÜP	21.09.2010	-	-
17`	Vändra valla ÜP endise Kaisma valla osas	03.02.2009	-	-
	Osaüldplaneeringud ja teemaplaneeringud			
18	Häädemeeste valla Lemme telkimisala osaüldplaneering	10.03.2004	-	-
19	Häädemeeste valla Krapu telkimisala osaüldplaneering	20.04.2005	-	-
20	Häädemeeste valla Kabli ja Treimani supelrandade osaüldplaneering	29.06.2007	-	-
21	Sauga valla teemaplaneering "Maagaasitorustiku paiknemine Sauga valla territooriumil"	16.11.2004	-	-
22	Tori valla osaüldplaneering "Maagaasitorustiku paiknemine Tori valla territooriumil"	15.12.2004	-	-
23	Varbla valla Matsiranna puhkeala osaüldplaneering "	29.04.2004	-	-
24	Vändra valla osaüldplaneering "Maagaasitorustiku paiknemine Vändra valla territooriumil"	06.12.2004	-	-

*Andmed esitatud alates 2005 aastast.

Pärnu maakonna planeeringut on muudetud kahel korral: Surju valla ja Sindi linna üldplaneeringuga. Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuid „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ ja „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015“ muudetud ei ole.

3.2. Kohalike omavalitsuste planeerimisalane tegevus

Andmed kohalikes omavalitsustes ruumilise planeerimisega tegelevate spetsialistide kohta on toodud tabelis 3. Täna seisuga on olemas kõikides omavalitsustes ametnikud, kelle ülesandeks on planeeringualase töö korraldamine. Väiksemates omavalitsustes on neil ka teisi tööülesandeid, kas maakorraldus-, arendus-, ehitusvaldkonna jne ülesanded. Kuigi erialase ettevalmistusega planeerimisspetsialiste on ainult kahes vallas, siis nii Pärnu linna lähümbruse ja teiste valdade spetsialistid on ennast täiendanud erinevatel koolitustel, sh nii maavalituse kui

ka omavalitsusliidu planeeringualastel õppepäevadel. Samuti on maakonna 9 kohaliku omavalitsuse planeerimisega tegevad spetsialistid osalenud 2010-2011.a Pärnu Kolledžis toimunud planeerimisalasel täiendkoolitusel.

Pideva koolitusprotsessi tulemusena on tõusnud planeerimisvaldkonnaga tegelevate spetsialistide teadmiste tase omavalitsustes, kuid ka nõuded haldusmenetluse läbiviimisel on muutunud üha olulisemaks. Siinkohal peame oluliseks välja tuua, et vajaka jääb eelkõige põhjendamise ja kaalutusotsuste tegemise oskusest, samuti haldusmenetluse ja õiguslastest teadmistest.

KOV-ide planeeringute koostamise võimekus on erinev. Head eeldused planeeringualase võimekuse osas on Pärnu linnas, kus koostatakse ka kõige rohkem planeeringuid, on olemas planeerimisosakond, milles töötab viis arhitekti. Arvestades aga suurt planeeringute koostamise hulka, ei suuda ka Pärnu linnavalitsus ise koostada enamikku detailplaneeringuid, samuti venib üldplaneeringu koostamine. Valdadest ainukesena suudab detailplaneeringuid ise koostada Paikuse vallavalitsus.

Üldplaneeringute vormistamise kvaliteet on ebaühtlane, samuti on erinevate firmade planeeringute tase erinev. Samuti kaasamine ja koostöö planeeringute koostamisel vajab täiendavat tähelepanu, mis seisneks nii planeeringu läbiviijate, kohalike omavalitsuste ametnike kui ka kodanike koolitamises. **Seoses 1.07.2009 jõustunud PlanS muudatustega vajaksid kaasajastamist nii üldplaneeringute kui ka detailplaneeringute koostamise soovitud.**

Valdade ja linnade ruumilise planeerimisega tegelevate spetsialistidega varustatus

Tabel 3

Jrk nr	Vald/linn	Planeerimis-spetsialisti ametinimetus	Erialane haridus	Muu haridus	Erialase haridusega töötajate arv
1	Are vald	abivallavanem		kesharidus	
2	Audru vald	Planeeringu-spetsialist		õigusteadus	
3		nõunik		agronoomia	
4	Halinga vald	maanõunik		maakorraldus	
5	Häädemeeste vald	arendus- ja keskkonnanõunik		keskkonnakaitse	
6	Kihnu vald	arendusnõunik	maastiku planeerimine		
7	Koonga vald	keskkonna- ja maanõunik		agronoomia	
8	Lavassaare vald	vallavanem		pedagoogika, sotsiaaltöö korraldus	
9	Paikuse vald	vallaarhitekt	Ehitus-arhitektuur		
10	Saarde vald	spetsialist		metsandus	
11	Sauga vald	abivallavanem		ehitus	
12		maanõunik		-	
13		tehnik		sekretär-raamatupidaja	
14	Sindi linn	ehitusinsener		tsiviil- ja	

				tööstusehitus	
15	Surju vald	maakorraldaja		maaparandus	
16	Tahkuranna vald	planeerimisnõunik		Keskkonna- kaitse	
17	Tootsi vald	vallavanem		geodeesia	
18	Tori vald	planeerimis- ja ehitusnõunik		tsiviil- ja tööstusehitus	
19	Tõstamaa vald	arendus- ja keskkonnanõunik		Keskkonna- korraldus	
20	Varbla vald	arengu- ja keskkonnanõunik		Keskkonna- korraldus	
21	Vändra alev	maakorraldaja		insener- hüdrotehnika	
22	Vändra vald	arengunõunik		õigusteadus	
23	Pärnu linn	Planeerimisosa- konna juhataja		loomakasvatus	5*

* Pärnu Linnavalitsuses on iseseisev planeerimisüksus – planeerimisosakond, kus töötab viis arhitekti.

Kuna maavalitsustes, samuti kohalikes omavalitsustes puudub kõikide valdkondade spetsialistide kompetents, siis heade planeeringute saamiseks, on koostöö erinevate ametkondadega oluline ja vajalik. Planeeringute puhul on koostöö ja kooskõlastamise kohustus osade ametkondadega määratud PlanS-ga. Juhtudel, mis pole reguleeritud seadusega, toimub koostöö spetsialistide tasemel, mis on erinevate ametkondadega erinev ja sõltub eelkõige ametnike soovist osaleda planeerimisel. Pärnu maavalitsusel on väga head koostöökogemused Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni, Muinsuskaitseameti, Terviseameti Lääne talituse, Maanteeameti, Maa-ameti, Põllumajandusameti maaparandusspetsialistide ja Lääne-Eesti Päästkeskusega. Selleks, et parandada koostööd KOV-ide ja ametkondade vahel, on kutsutud erinevate ametkondade spetsialistide maakondlikele õppepäevadele.

3.3. Maavanema järelevalve planeeringute koostamise üle

Maavanema järelevalve ülesanded on sätestatud PlanS §-s 23. Andmed üldplaneeringute ja detailplaneeringute koostamise üle maavanema järelevalve teostamise kohta ajavahemikul 2005-2010 on toodud tabelis 4.

Tabel 4

Aasta	Teostatud järelevalvet		sh vastuväidete ärakuulamisi	saavutatud kokkuleppeid	Märkused, selgitused
	Üldplaneeringud	Detailplaneeringud			
2005	2	61	9	7	
2006	0	73	22	9	
2007	2	85	28	12	
2008	2	99	24	10	
2009	6	75	11	5	
2010	4	45	10	6	

Põhilised eksimused planeeringute menetlemisel:

- planeeringu sisulised vead, seletuskirja ja kaardi vastuolud;
- PlanS-s sätestatud menetlusreeglite rikkumised;
- planeeringulahenduse sobivust ja üldplaneeringu muutmise vajadust ei ole põhjendatud;
- piisavalt pole tehtud koostööd naabrite ja avalikkusega;
- PlanS muudatuste kehtimahakkamine 01.07.2009, planeeringute koostajad ja ametnikud ei ole seaduse muudatustega kursis;
- detailplaneeringute koostamisel pole arvestatud maakonnaplaneeringutega.

Pärast 1.07.2009.a jõustunud PlanS muudatused on maavanema järelevalve menetluste arv vähenenud. Sellel on kaks põhjust. Esiteks, seoses majanduslanguse ja finantskriisiga on vähenenud detailplaneeringute koostamine tervikuna. Teiseks planeerimisseaduse muutmine on andnud kohalikule omavalitsusele õiguse ja kohustuse kaaluda ja otsustada, kas tegemist on üldplaneeringu põhilahenduse muutmisega või ei ole. Samas on see tekitanud veelgi enam teadmatust/oskamatust. Üldplaneeringute muutmise põhjendused on seotud ehituskeeluvööndi vähendamise sooviga, hoonestusala suurendamisega, uute elamu ehitamise sooviga linnalähiumbruse põllu- ja metsaaladele.

3.4. Planeeringutega seotud kohtuvaidlused

Pärnumaal koostatud üldplaneeringuid on senini kohtus vaidlustatud üks, so Pärnu linna üldplaneering aastal 2001. Detailplaneeringute kohta aastatel 2005-2010 antud kohtulahendite kohta on andmed toodud tabelis 5 ja 6.

Planeeringutega seotud kohtuvaidluste puhul on kaasatud maavanem siis, kui on vaidlustatud detailplaneeringuid, mille puhul on maavanem teostanud järelevalvet. Esimese ja teise astme kohtute puhul on 11-st juhtumist 5-l olnud maavanem kaasatud isik. Riigikohtu lahendite puhul 2-st juhtumist 1-l oli maavanem kaasatud. Kohtu kaasamise puhul on selgitused ja vastused kohtule valmistanud ette planeeringutega tegelevad ametnikud. Lisaks vastuste tegemisele, annab kohtuvaidlustesse kaasamine täiendava töökoormuse ka kohtuistungitel osalemine. Ajakulu sõltub konkreetse kaasuse keerukusest, esimese astme kohtule materjalide ettevalmistamise ja istungil osalemise ajakulu on ca üks töönaal.

Valdade ja linnade planeerimisalased kohtuvaidlused (alates 1.01.2005) Tabel 5

Jrk nr	Vald/linn	Vaidlusalune planeering	1. või 2. astme kohtu otsuse nr.	Vaidluse teema ja otsuse sisu
1.	Pärnu linn	Pärnu Linnavolikogu 21.10.2004.a. otsus nr 134 „Roosi tn 4a kinnistu detailplaneeringu kehtestamine“	3-04-333	Kaebuse kohaselt on planeering õigusvastane. Puuduvad põhimotiivid. Rikuti üldplaneeringu normatiivi. 20.01.2005.a. Pärnu Halduskohtu otsusega jäeti kaebus rahuldamata.

				28.02.2006.a. Tallinna Ringkonnakohtu otsusega tühistati planeering.
2.	Pärnu linn	Pärnu Linnavalikogu 22.08.2005.a. otsus nr 112 „Riia mnt 131, Laine tn 2a, Metsa tn 2a ja 2b detailplaneeringu kehtestamine“	3-167/2005	Kaebuse kohaselt on planeering õigusvastane. 28.12.2005.a. Pärnu Halduskohtu otsusega jäeti kaebus rahuldamata.
3.	Pärnu linn	Pärnu Linnavalikogu 17.02.2005.a. otsus nr 24 „Lehe tn 1 kinnistu detailplaneeringu kehtestamine“	3-225/2005	Kaebuse kohaselt on planeering õigusvastane – kaalutusvead, motiveerimata. 31.01.2006 Pärnu Halduskohtu määrusega lõpetati menetlus seoses kaebusest loobumisega.
4.	Pärnu linn	Pärnu Linnavalitsuse 02.05.2006.a. korraldus nr 329 „Pardi tn 15 kinnistu detailplaneeringu kehtestamine“	3-06-1749	Kaebuse kohaselt on planeering õigusvastane. Menetluslikud ja sisulised vead. Päiksevalguse, müra taseme, vaate, turuväärtuse probleemid. 15.06.2007.a. Tallinna Halduskohus tühistas korralduse. 14.05.2008.a. Tallinna Ringkonnakohtu otsusega jäeti apellatsioonkaebused rahuldamata. 11.09.2008.a. ei võtnud Riigikohus menetlusse.
5.	Pärnu linn	Pärnu Linnavalikogu 21.12.2006.a. otsus nr 124 „Roosi tn 4a kinnistu detailplaneeringu kehtestamine“	3-07-124	Kaebuse kohaselt hoone rikub muinsuskaitse miljööväärtust ja läheb vastuollu piirkonna ajalooliste ehitusprintsiipidega. 07.05.2007.a. Tallinna Halduskohtu otsusega rahuldati kaebus ja tühistati planeering. 01.07.2008.a. Tallinna Ringkonnakohtu otsusega jäeti Tallinna Halduskohtu otsus muutmata.
6.	Pärnu linn	Pärnu maavanema protest Pärnu Linnavalitsuse planeerimisosakonna 18.12.2006 ehitusloa nr 2104 tühistamise nõudes (nn Septembri apartement hotelli ehitamise kaasus)	3-07-775	Linnavalitsuse planeerimisosakond väljastas ehitusloa, milles anti õigus kehtestatud detailplaneeringust erineva krundi kasutuse otstarbega ja suurema korruste arvuga hoone ehitamiseks. Kaasnev teema oli Linnavalitsus vaidlustas ka maavanema õiguse teostada

				järelevalvet planeerimisosakonna, so kohaliku omavalitsuse allüksuse poolt antudhaldusakti üle. Halduskohus tühistas ehitusloa. Tallinna Ringkonnakohus jättis apellatsioonkaebused rahuldamata ja Tallinna Halduskohtu otsuse muutmata. Linnavalitsus esitas kassatsioonkaebuse Riigikohtule.
7.	Pärnu linn	Pärnu Linnavolikogu 21..12.2006 nr 125 „Supeluse tn 22 ja 24 kinnistute detailplaneeringu osaline kehtestamine Supeluse tn 24 kinnistu piires“.	3-07-226	Supeluse 22 omanik vaidlustas osalise kehtestamise otsuse. Tallinna Halduskohus jättis otsuse jõusse. Tallinna Ringkonnakohus jättis otsuse jõusse ja ei nõustunud, kaebaja taotlusega kehtestada planeering ka Supeluse 22 osas.
8.	Pärnu linn	Pärnu Linnavolikogu 18.06.2009.a. otsus nr 49 „Lai tn 7 kinnistu ja kinnistuga seotud tänavaosa detailplaneering“	3-09-1548	Kaebuse kohaselt on planeerimismäärade oluline rikkumine. Puuduvad põhjendused. 21.04.2010.a. Tallinna Halduskohtu otsusega jäeti kaebus rahuldamata.
9.	Tahkuranna vald	Raudsepa kinnistu detailplaneering	3-08-1403	Vallavalitsus otsustas peatada detailplaneeringu menetlemise, et üldplaneeringu KSH menetlemise käigus selgitada välja, mis võimalustel antud piirkonda elamualade planeerimine on võimalik. Vaidlustatid peatamise korraldus, kohus leidis, et menetlusnõudeid ega vorminõudeid ei ole rikutud Tallinna Ringkonnakohus leidis, et tegemist on menetlustoiminguga, mitte haldusaktiga. Menetlemine on toimunud õigesti. Taotlus esitati Riigikohtule, aga seda ei võetud arutlusele.
10.	Tahkuranna vald	Tahkuranna Vallavolikogu	3-10-980	Volikogu kehtestas detailplaneeringu, millega

		31.03.2005 otsus nr 11 „Selja detailplaneeringu kehtestamine“		moodustati elamurajoon, kus varem oli ka 6 maatulundus-maa krunti, mille puhul ehituskeeluvööndit ministeerium ei vähendanud. Vallavalitsus määras tulenevalt üldplaneeringust maadele elamumaa sihtotstarbe ja väljastas ehitusloa. Peale ettekirjutuse saamist ehitusluba tühistati. Omanik oli asunud vahepeal ehitama. Algatati uus detailplaneering ehituskeeluvööndi vähendamiseks, keskkonnaamet ei nõustunud. Omanik kaebas kohtusse nii valla kui Keskkonnaameti. Kohus otsustas lõpetada juhtumi Keskkonnaameti osas, jätkata vallavalitsuse osas. (St otseselt mõnd planeeringu otsust ei ole kohtusse kaevatud, aga planeerimisega on teema tihedalt seotud)
10.	Audru vald	Audru Vallavolikogu 06.07.2006 otsus nr 122 „Lemmetsa külas Kasesalu II kinnistu detailplaneeringu kehtestamine“	3-179/2005	Naabervalla elanikke ei ole kaasatud DP koostamisse, kehtestamisotsus on motiveerimata. Menetleda uuesti alates avalikust väljapanekust.
11.	Audru vald	Aruvälja küla Haava kinnistu detailplaneering	3-07-743	Huvitatud isik kaebas volikogu mittekehtestamise otsus peale. Ringkonnakohus nõustus volikogu otsusega. Kaebaja esitas kassatsioonkaebuse Riigikohtusse.
12.	Audru vald	Audru Vallavolikogu 14.05.2009 otsus nr 28 „Põldeotsa ja Saulepa külas Suuresilla Suurfarmi kinnistu (Audru Kalakasvatuse) detailplaneeringu kehtestamine“	3-09-1613	Kodanik taotles detailplaneeringu kehtestamise otsuse tühistamist, põhjendus 14 punktiga. Tallinna Halduskohus ei tühistanud planeering kehtestamise otsust. Ringkonnakohus jättis Tallinna halduskohtu otsuse muutmata.

Jrk nr	Vald/linn	Vaidlusalune planeering	Riigikohtu otsuse nr	Vaidluse teema ja otsuse sisu
1.	Pärnu linn	Pärnu maavanema protest Pärnu Linnavalitsuse planeerimisosakonna poolt antud 18.12.2006 ehitusloa nr 2104 tühistamise nõudes (nn Septembri kaasus).		Ringkonnakohtus jättis apellatsioonkaebused rahuldamata ja Tallinna Halduskohtu otsuse muutmata. Linnavalitsus esitas kassatsioonkaebuse Riigikohtule. Riigikohtus ei võtnud kaebust menetlusse.
2.	Audru vald	Audru Vallavolikogu 14.05.2009 otsus nr 28 „Põldeotsa ja Saulepa külas Suuresilla Suurfarmi kinnistu (Audru Kalakasvatuse) detailplaneeringu kehtestamine“		Ringkonnakohtus jättis apellatsioonkaebuse rahuldamata. Kaebaja esitas kassatsioonkaebuse Riigikohtule. Riigikohtus ei võtnud kaebust menetlusse.
3.	Pärnu linn	Pärnu linnavolikogu 21.02.2008.a. otsus nr 11 „Karja tn 29 kinnistu detailplaneeringu kehtestamine“	3-3-1-29-10	Kaebuse kohaselt on planeering vastuolus üldplaneeringuga. 29.04.2009.a. Tallinna Halduskohtu otsusega tühistati planeering. 04.12.2009.a. Tallinna Ringkonnakohtu otsusega jäeti halduskohtu otsus muutmata. 24.05.2010.a. Riigikohtu otsusega tühistati eelmised otsused ja jäeti kaebus rahuldamata.

Järelevalve teostamine kohalike omavalitsuste planeeringualaste haldusaktide õiguspärasuse üle Vabariigi Valitsuse seaduse § 85 alusel on planeerimisega tegelevate ametnike ülesanne. Üldjuhul on kohalikud omavalitsused nõus vead parandama ja haldusaktid viima seadustega vastavusse. Juhul kui kohalik omavalitsus ei ole nõus vigast haldusakti viima vastavusse seadustega, tuleb järelevalve teostajal pöörduda kohtusse. Pöördumise ettevalmistamine sõltub juhtumi iseloomust. Näiteks Septembri kaasuse puhul esitas maavanem protesti kohtule. Arvestades kaasuse keerukust, palgatakse abi saamiseks advokaadibüroo. Välise abi kasutamine oli võimalik üksnes selle tõttu, et Siseministeerium oli nõus tasuma kohtukulud. Vastasel juhul vajaliku juriidilise abi palkamine poleks olnud võimalik. Kohtukuludeks maavalitsuse eelarvesse vahendeid ei ole eraldatud, mis tähendab, et kohtusse on võimalik pöörduda ainult sellistel juhtudel, kui 100% on tagatud kindlus võidus.

3.5. Ettepanekud maavalitsuse ja kohalike omavalitsuste planeerimisalase võimekuse hoidmiseks ja parandamiseks ning maakonna ruumilise arengu edendamiseks

3.5.1 Ettepanekud planeerimisalase võimekuse parandamiseks

1) Lähtuvalt põhimõttest, et igas maavalitsuses peaks olema kaks planeerimisspetsialisti, tuleks suurte maakondade puhul rääkida vähemalt kolmest spetsialistist.

Pärnu maakonnas, arvestades territooriumi suurust ja planeerimisalase tegevuse intensiivsust, ei suuda kaks spetsialisti tagada hea kvaliteediga planeerimistegevust, mistõttu peame vajalikuks ühe töökoha lisamist maavalitsuse koosseisu. Maakonnaplaneeringute koostamisel on tähtis, et maavalitsus ise suudaks koostada planeeringukaarte ja hallata andmebaase. Kaks spetsialisti ei oma vastavaid teadmisi ega jõua muude kohustuste kõrvalt sellega tegeleda. Pärast teemaplaneeringu „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015“ kehtestamist (2008) likvideeriti territoriaalplaneeringu spetsialisti ametikoht, kelle ülesandeks oli maakonnaplaneeringute kaartide koostamine, kaardibaasi ning geoinfo andmebaasi (GIS) haldamine. Juhul kui alustatakse uue maakonnaplaneeringu koostamine, on vaja taastada see ametikoht maavalitsuses.

2) Kohalike omavalitsuste planeerimisalase võimekuse eelduseks on spetsialistide olemasolu ja nende kvalifikatsiooni tõstmine, so nende pidev koolitamine.

Linnade ja suurte valdade puhul on iseseisva ja eriharidusega planeerimisspetsialisti olemasolu vajalik. Väikeste valdade ja nn ääremaa valdade puhul peaks toimuma koostöö, mille vormiks võiks olla mitme valla peale ühise planeerimisspetsialisti palkamine või omavalitsusliidu juurde omavalitsuste ühise planeerimisbüroo asutamine. Ühiste spetsialistide süsteemi loomiseks on vajalik riigi stimuleeriv rahaline tugi, vähemalt koostöö käivitamise ajaks.

3) Planeeringute ühtlase kvaliteedi saamiseks on lisaks koolitusele vajalik juhendmaterjalide olemasolu. Nende väljatöötamist peaksid korraldama ja selle eest vastutama ministeeriumid. Esmajärjekorras vajaksid, seoses PlanS 1.07.2011 jõustunud muudatustega, kaasajastamist üldplaneeringute ja detailplaneeringute koostamise soovitusel.

Samuti on vaja kohalike omavalitsuste jaoks välja töötada juhendmaterjalid üldplaneeringute ülevaatamiseks. Vajalik on välja töötada ühtsed kriteeriumid ja anda soovitusel selle kohta, mida pidada üldplaneeringu põhilahenduse muutmiseks.

4) Tähtis on Tartu Ülikooli baasil 2010 alustatud planeerimisalase täiendkoolituse jätkumine.

5) Kuna üldplaneeringu koostamise kohustus tuleneb seadusest, siis riiklike toetuste andmisel tuleks eelistada neid kohalikke omavalitsusi, kellel on olemas kehtivad üldplaneeringud. See tagaks ka õiguse üldpõhimõtte, et võrdseid koheldakse võrdselt ja ebavõrdseid ebavõrdselt.

6) Et tagada planeeringute hea kvaliteet, on vajalik veelgi tugevdada koostööd KOV-ide ja ametkondade vahel, on vaja jätkata ühiste seminaride, koolituste jms korraldamist.

3.5.2 Ettepanekud maakonna ruumilise arengu edendamiseks

Lähtuvalt maakonnaplaneeringute ülevaatamise tulemustest (vt punkt 2.2.3) oleme seisukohal, et maakonna ruumilise arengu edendamiseks on vajalik alkatada järgmised teemaplaneeringud:

- 1) Järgmise üleriigiline planeeringuülesandena maakonnaplaneeringute kaasajastamiseks tehnilise taristu teemaplaneering.**
- 2) Teemaplaneering Harku-Lihula-Sindi 330 kV elektrikõrgepingeliini Pärnu maakonna osas.
- 3) Maakonnaga piirnevate merealade teemaplaneering.
- 4) Soomaa teemaplaneering (Pärnu ja Viljandi maakonna piires).
- 5) Vabariigi Valitsuse poolt algatatuna kiir-raudtee Rail Baltica teemaplaneering.